

Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie

Zachodniopomorskie Obserwatorium Rynku Pracy

Preferencje edukacyjne i zawodowe uczniów szkół Pomorza Zachodniego

Szczecin 2009

Niniejsza publikacja została sfinansowana ze środków projektu
“Regionalny Barometr Rynku Pracy i Edukacji” współfinansowanego przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa.
Poddziałanie 6.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013.

Redakcja: Renata Błasiak-Grudzień
Współpraca: Paweł Nowak, Natalia Pawlak
Recenzja: dr Joanna Hołub-Iwan

Copyright 2009, Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie
Nakład 750 egzemplarzy
Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie
ISBN: 978-83-927148-6-6

Wydawca:
Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie
ul. A. Mickiewicza 41
70-383 Szczecin
www.wup.pl
e-mail: sekretariat@wup.pl

Skład, oprawa graficzna i druk:
PPH ZAPOL S.J.
al.Piastów 42
71-062 Szczecin
zapol@zapol.com.pl

SPIS TREŚCI

Czy stać nas dzisiaj na przypadkowe wybory edukacyjne i zawodowe?	5
Plany i preferencje edukacyjne i zawodowe uczniów szkół gimnazjalnych województwa zachodniopomorskiego. Raport z badań	10
Wstęp	10
Wnioski	10
Charakterystyka badanej grupy	10
Gimnazjaliści a edukacja	11
Gimnazjaliści a rynek pracy	17
Podsumowanie	26
Metodologia badania	28
Plany i preferencje edukacyjne i zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych województwa zachodniopomorskiego. Raport z badań	30
Wprowadzenie	30
Szczegółowy opis zastosowanych metod i technik badawczych	30
Hipotezy badawcze	31
Dobór próby badawczej	33
Organizacja badań	34
Kontrola i nadzór	35
Wyniki badań	35
Preferencje i plany edukacyjne uczniów	35
Preferencje i plany zawodowe uczniów	45
Ocena własnej sytuacji na rynku pracy	54
Weryfikacja hipotez badawczych	58
Istotne zależności statystyczne	63
Wnioski z badań	64

„Jak się sposobić do zawodu „na całe życie”, do zawodu jako życiowego powołania, jeśli moźolnie nabywane kwalifikacje z dnia na dzień przestają się z aktywów w pasywa, z atutów w obciążenie, i jeśli zawody, posady i miejsca pracy wyparowują bez śladu (...)”¹

Czy stać nas dzisiaj na przypadkowe wybory edukacyjne i zawodowe?

Będę lekarzem, strażakiem, kierowcą, aktorką, piosenkarką, nauczycielką – to pierwsze plany zawodowe wyrażane w okresie wczesnego dzieciństwa. To okres - nazwany przez D.E. Supera - okresem fantazji (fantasy substage) trwającym od 4 do 10 roku życia, w którym priorytetową rolę odgrywają potrzeby oraz odtwarzanie ról społecznych w zabawie. W tym czasie wypowiedzi dzieci stymulowane są najczęściej pytaniami dorosłych typu: „Kim będziesz, jak będziesz już duży?”, „Kim chciałbyś zostać?”, a o ich wyborach decydują głównie trzy czynniki: czynnik roli oraz czynniki sytuacyjne i osobiste. Pierwszy – „angażuje strukturę „ja” poprzez procesy modelowania, naśladownictwa i identyfikacji, których źródłem są osoby znaczące dla jednostki (...) – rodzice, opiekunowie. Czynniki sytuacyjne są utożsamiane przez Supera z położeniem społeczno – ekonomicznym rodziców, przekonaniami religijnymi, atmosferą domową, postawami wobec dziecka i wobec dalszej jego nauki, sytuacją ekonomiczną kraju oraz sytuacją międzynarodową.”² Zadawanie przez dorosłych (rodziców i bliskich) tego typu pytań, wskazuje – z jednej strony – na zainteresowanie przyszłością zawodową swoich podopiecznych, a z drugiej – na ogromne znaczenie tej decyzji, zarówno dla dziecka, jak i samych rodziców, którzy „kształtują stosunek dziecka do pracy, wdrażają je do niej poprzez stawianie pierwszych zadań i określenie obowiązków. Mają oni najsilniejszy wpływ na wybór zawodu przez młodzież.”³ To intensywny okres preorientacji zawodowej.

W miarę rozwoju dziecka, zdobywania wiedzy o świecie i zawodach, wzrostu uspołecznienia i zdobywania doświadczeń - zmieniają się jego preferencje zawodowe – wzrasta znaczenie zainteresowań (interests substage) i zdolności (capacity substage). Głównym stimulatorem aktywności i aspiracji młodego człowieka staje się „to, co się lubi”, a także analizowanie swoich umiejętności. Te dwa okresy przejściowe (zainteresowań i zdolności) trwają do 14 roku życia. Po nich następuje kolejna faza, zw. fazą poszukiwań lub stadium dorastania. Jej wstępny okres (tentative substage) przypada na wiek od 15 do 17 roku życia. Charakterystyczną cechą tego okresu jest dokonywanie pierwszych, prowizorycznych wyborów, które następują w rozmowach, fantazjach, a także w próbach podejmowania pracy. Decydującym determinantem w podejmowaniu aktywności, są tutaj potrzeby, zainteresowania, wartości, a także dostępne możliwości.⁴ Warto jednak pamiętać, iż o względnej stałości zainteresowań możemy mówić około 17-18 roku życia, a całkowitej stabilności w wieku 21-25 lat, a zatem młodzież podejmująca pierwsze decyzje zawodowe – w **gimnazjum** – nie posiadająca jeszcze stabilności zainteresowań, może je często zmieniać, co w konsekwencji skutkować będzie brakiem trwałości podjętych decyzji zawodowych.

Dojrzewanie, to okres, w którym dziecko „przeobraża” się w osobę dorosłą, to także początkowy okres formowania się struktury „ja”. Droga do dorosłości staje się ogromnym wyzwaniem. W młodym człowieku zachodzą radykalne zmiany - fizyczne i psychiczne: następuje fizyczna dojrzałość (w tym seksualna), rozwija się własna tożsamość, tworzy się własny system wartości, podejmowane są próby znalezienia swojego miejsca

¹ Z. Bauman: Ponowoczesność jako źródło cierpienia, SIC!, Warszawa 2004, s. 141.

² J. Jantura: Rozwój zawodowy człowieka. [w:] Zeszyty informacyjno metodyczne doradcy zawodowego nr 3, Warszawa 1994, s. 9.

³ B. Wojtasik: Warsztat doradcy zawodowego. Warszawa 1997, PWN. S. 11.

⁴ A. Paszkowska – Rogacz: Psychologiczne podstawy wyboru zawodu, Warszawa 2003, KOWEŻiU, s. 90.

w społeczeństwie i odpowiedzi na pytania „kim jestem?”, „kim będę?”. Ponadto, przed dorastającą młodzieżą staje jeszcze jedno trudne zadanie społeczno – zawodowe, jakim jest zaplanowanie kariery zawodowej i przygotowanie się do przyszłej pracy.

Pierwsze decyzje dotyczące ścieżki kształcenia i wyboru zawodu następują w gimnazjum, dlatego też, znaczenie tego etapu edukacji jest bardzo szczególne, bowiem to właśnie w tej szkole, uczeń dokonuje planowania swojej przyszłej kariery zawodowej. Ten wycinek czasowy, w którym młodzież „intensywnie dojrzewa i dorasta do trafnego, uzasadnionego oraz odpowiedzialnego wyboru zawodu i szkoły”⁵, K. Czarnecki nazywa okresem orientacji zawodowej.

Dla dorastającej młodzieży, decyzja o wyborze kierunku kształcenia, a w konsekwencji przyszłego zawodu, wiąże się z głębokimi przeżyciami i wyzwaniem emocjonalnymi. Dzieje się to za sprawą oceny cech indywidualnych (dokonywanie samooceny), jak i rozwoju umysłowego i doskonaleniu funkcji poznawczych oraz procesu myślenia, który w tym „burzliwym” okresie przechodzi z konkretno – obrazowego do myślenia abstrakcyjnego. Samoocena młodego człowieka charakteryzuje się małą stabilnością, zachodzą znaczne rozbieżności pomiędzy potrzebą samooceny, a umiejętnością jej dokonania. Zauważalny jest również brak umiejętności obiektywnej samooceny i popadanie w skrajności (przecenianie siebie, bądź niedocenianie swoich umiejętności i możliwości), co w efekcie może skutkować częstymi wahaniem, zmianami podjętych decyzji, brakiem zdecydowania, a także podejmowaniem decyzji pod wpływem nagłych impulsów, wzorców, czy też panującej mody. Pojawiają się liczne plany, niepewne strategie, nierealistyczne założenia i fantazje „kim chciałoby się być”. Dodatkowo, rozwój zdolności logicznego myślenia, powoduje uwidocznienie się postawy silnego krytycyzmu, a nawet buntu, wobec dorosłych oraz środowiska społecznego. Młodzież podejmując dyskusje i spory, zaczyna analizować swoją przyszłość zawodową, co świadczy o pierwszych, poważnych postawach, istotnych dla planowania i podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych.

Uczniowie szkół gimnazjalnych muszą podjąć decyzje, które sięgają swymi skutkami daleko w przyszłość. Nie mając jeszcze wystarczającej wiedzy o świecie, zawodach, rynku pracy, mają trudności z dokonaniem obiektywnej oceny, dlatego też, często sięgają po pomoc, poradę, opinię. Zdara się jednak, że decyzje uczniów, podejmowane są w sposób przypadkowy i nieprzemyślany, co w konsekwencji prowadzi do niezadowolona z wykonywanej pracy. Skutki „niezadowolonego” pracownika odczuwa nie tylko on sam, ale jego najbliższe otoczenie (rodzina, znajomi, współpracownicy) oraz pracodawcy (frustracja pracowników, szybkie zmęczenie pracą, niska wydajność, zła jakość pracy, upadek firmy, częste popełnianie błędów, itp.), a więc można powiedzieć, że złe wybory zawodowe stymulują negatywne skutki psychospołeczne i ekonomiczne. W dzisiejszej dobie intensywnych zmian i występującego zjawiska bezrobocia, koszty nieprzemyślanych wyborów edukacyjnych i zawodowych, są zbyt wysokie, „zarówno ze względów ekonomicznych (koszty edukacji i przekwalifikowania), jak i z uwagi na wysokie koszty emocjonalne (frustracja, niezadowolona, brak pewności siebie i poczucia własnej wartości). Wybór zawodu nie może być traktowany jednorazowo. Jest to proces zaczynający się już we wczesnym dzieciństwie i w zasadzie trwający przez całe życie.”⁶ Jakość zmian zachodzących w systemie kształcenia, tempo życia, a także nieustanna zmiany na rynku pracy, wymuszają nawet kilkakrotną zmianę profesji w ciągu życia. A zatem, warto zadać sobie pytanie: czy stać nas dzisiaj na przypadkowe wybory edukacyjne i zawodowe?

Życie zawodowe należy obecnie traktować, jako permanentny okres uczenia się i rozwoju, doskonalenia dotychczasowych kwalifikacji i zdobywania nowych umiejętności. To nowe wyzwania zarówno dla ucznia, jak i dla rodziców, którzy swoje kariery „planowali” w zupełnie innej rzeczywistości społeczno – politycznej. To także nowe, odpowiedzialne zadanie dla systemu edukacji, bowiem zgodnie z Rezolucją dotyczącą całonizowego poradnictwa zawodowego w Europie (uchwaloną przez Radę Unii Europejskiej w dniu 28 maja 2004) „(...) wszyscy obywatele Europy powinni mieć dostęp do usług związanych z poradnictwem, informacją zawodową i planowaniem kariery, na każdym etapie swojego życia, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb jednostek i grup tzw.

⁵ E. Turska: Od zabawy do pracy, Katowice 2000, „Śląsk”, s. 39.

⁶ B. Pitula: Szkolny doradca zawodowy w szkolnictwie ponadgimnazjalnym – propozycja modelu pracy. [w:] Kształcenie zawodowe w teorii i praktyce edukacyjnej, (red.): A. Kusztelak, A. Zduniak, Poznań 2006, s. 331.

Szczególnego ryzyka. (...) Jak wynika z Rezolucji (a jej konkluzje oparte są na doświadczeniach 37 krajów świata), to właśnie szkoła powinna przygotować młodzież do trudnego okresu przejścia ze świata edukacji na rynek pracy. To ona powinna dać szansę naszej młodzieży – przekazać jej wiedzę i umiejętności, bez których nie sposób poradzić sobie na rynku pracy.⁷ Niestety, rzeczywistość wygląda zupełnie inaczej, bowiem nawet zmiany, jakie wprowadziła reforma systemu szkolnictwa w Polsce, dalekie są jeszcze od ideału, a droga do realizacji zamierzeń odległa. Zasadnicze zmiany reformy w zakresie orientacji i poradnictwa zawodowego, dotyczą wprowadzenia do szkół doradców zawodowych, w myśl której „w każdej szkole winien być zatrudniony doradca zawodowy, który wspierałby młodzież w procesie planowania własnej kariery zawodowej, dokonywania wyboru kierunku kształcenia i podejmowania decyzji zawodowych, (...) a orientacja i poradnictwo zawodowe staną się integralną częścią procesu wychowania w szkołach, zaś zapewnienie uczniom warunków do wszechstronnego rozwoju osobowości – jednym z najważniejszych zadań współczesnej szkoły.”⁸

Obecne obserwacje i analizy wskazują, iż niestety niewiele jest szkół, zatrudniających doradców zawodowych, a zaledwie ok. 2% wszystkich szkół w Polsce posiada w swojej strukturze Szkolny Ośrodek Kariery. Badania wskazują również, że ok. 75% badanych uczniów szkół gimnazjalnych nie miało do czynienia z poradnictwem zawodowym, a swoje dalsze wybory edukacyjne konsultowali głównie z rodzicami (ponad 70 %), kolegami (ponad 50%), i z nauczycielem, czy dalszą rodziną - analogicznie (ponad 17%). Niepokojący jest fakt, iż tylko nieco ponad 17% uczniów wskazało, iż wyboru dokonało samodzielnie, co potwierdzają badania B. Pitulę, z których wynika, że „tylko niewielki procent uczniów kończących gimnazjum, potrafi samodzielnie podjąć decyzję o wyborze szkoły. Odsetek uczniów potrafiących dokonać trafnego wyboru zawodu jest jeszcze mniejszy.(...) Przyszła praca większości jawi się jako coś bardzo odległego, w skrajnych przypadkach nierzeczywistego. Nadto konieczność dokonywania tak znaczących wyborów dla większości jest tak olbrzymim stresem, którego chcieliby uniknąć.”⁹

Oczywistym truizmem jest stwierdzenie, że każdy rodzic pragnie szczęścia swojego dziecka, a wszelkie „porady” rodziców idą w tym kierunku, aby zapewnić dziecku jak najlepszą przyszłość. Niemniej jednak należy pamiętać, że nie każdy rodzic potrafi sprostać takiemu wyzwaniu i mimo najszerszych chęci, nie zawsze jest w stanie pomóc i pokierować swoim dzieckiem w profesjonalny sposób, uwzględniający - nie tylko czynnik materialny - ale przede wszystkim uwzględniający: możliwości, predyspozycje i preferencje zawodowe, zdolności, stan zdrowia, wartości, a także trendy, prognozy i tendencje na rynku pracy. Czy wszyscy rodzice posiadają taką wiedzę? Czy sami w nowej rzeczywistości nie czują się często zbyt zagubieni, aby pomóc dzieciom w znalezieniu się na rynku nowoczesnej Europy? I choć uczniowie gimnazjum szukają porady i pomocy w określeniu dalszej drogi życiowej – najczęściej u rodziców i nauczycieli, nie może to oznaczać prolongaty tej decyzji na osoby dorosłe. Zadaniem dorosłych, winno być takie przygotowanie młodzieży, aby ich udział w procesie planowania i wyboru zawodu był świadomy i dojrzały, aby młodzież otrzymała dobre przygotowanie, które będzie miało istotny wpływ na ich dalsze życie. Wszystko to, warunkuje jednak konieczność, umiejętnego współtowarzyszenia młodzieży w procesie podejmowania tak ważnych decyzji życiowych. Oferowana przez dorosłych pomoc może dotyczyć m.in.: umiejętności systematyzowania i gromadzenia wiedzy o zawodach, rynku pracy, możliwościach edukacyjnych, a także poznawania samego siebie oraz dokonywania adekwatnej oceny samego siebie.

A zatem, jeśli szkoła „jeszcze” nie jest przygotowana, a rodzice nie mają wiedzy – to kto może udzielić wsparcia i pomocy dzisiejszej młodzieży w podejmowaniu dalszych decyzji edukacyjno – zawodowych? Bez wątpienia właściwym rozwiązaniem jest wdrożenie kompleksowo, w skali całego kraju, systemu profesjonalnych usług poradnictwa zawodowego, który w znaczący sposób może wpłynąć na potencjał rozwojowy wszystkich jego obywateli, a jednocześnie przyczyni-

⁷ W. Kreft, S. Pakulniewicz – Błońska (red.): Podręcznik szkolnego doradcy zawodowego, FRPS, Warszawa 2005, s. 15-16.

⁸ W. Kreft, S. Pakulniewicz – Błońska (red.): Podręcznik szkolnego doradcy zawodowego, FRPS, Warszawa 2005, s. 31.

⁹ B. Pitula: Rola nauczyciele w systemie orientacji zawodowej [w:] Edukacja dorosłych. Doradca zawodowy. Rynek pracy, (red.): A. Stopińska – Pająk, WSP TWP, Warszawa 2006, s. 82.

nić się do umiejętnego, optymalnego, aktywnego i świadomego planowania ścieżki edukacyjnej i rozwoju zawodowego. Nie można bowiem dopuścić do sytuacji, w której nasza młodzież będzie przegrana na starcie w konkurencji o miejsca pracy na europejskim rynku pracy.

Mając na względzie korzyści jakie płyną z poradnictwa zawodowego – zarówno dla jednostki, społeczeństwa, gospodarki i całego kraju – należy wyrazić nadzieję, iż wszyscy „dorosli”, mogący wpływać w jakikolwiek sposób na wymierne efekty wspomnianych korzyści, dołożą wszelkich starań w zakresie wdrażania i upowszechniania strategii prewencyjnych, umożliwiających zmniejszenie niedopasowania pomiędzy edukacją, a potrzebami rynku pracy. Inspiracją do podejmowania wszelkich działań, niech stanie się „wyliczanka”, dotycząca piętnastolatków, która powstała w oparciu o statystyki publiczne, a mianowicie:

- „co trzeci - podejmie próbę ukończenia szkoły wyższej,
- co trzeci - po ukończeniu szkoły w przyszłości nie znajdzie od razu pracy (a 25% z nich może czekać na swoją pierwszą pracę nawet ponad 24 miesiące!),
- co dziesiąty - zakończy swoją edukację po ukończeniu niewiele dającej szkoły zawodowej, zaledwie co piątnasty podejmie swoje najważniejsze decyzje życiowe (wyboru zawodu, szkoły, miejsca pracy) mając przynajmniej częściową informację potrzebną do tego, aby jego wybór był optymalny,
- zaledwie co dwudziesty może w swoich wyborach liczyć na specjalistyczną pomoc doradcy zawodowego,
- co trzydziesty – zmuszony będzie w swoim życiu prosić o zasiłek z pomocy społecznej, aby przeżyć,
- co pięćdziesiąty – z powodu braku perspektyw zacznie pić, ćpać lub nawet kraść,
- co trzysetny – będzie leczony w poradniach odwykowych z powodu nadużywania alkoholu lub innych środków.”¹⁰

Ten fragmentaryczny bilans zysków i strat niech stanie się przestrogą dla tych, którzy świadomie przyczyniają się do zaniechania rozwoju orientacji i poradnictwa zawodowego, a tym samym skazują młodzież na przypadkowość i okazjonalność w podejmowaniu decyzji o przyszłym życiu zawodowym. Szansą na lepszy wynik „zysków”, zarówno dla jednostki, jak i społeczeństwa – stała się wspomniana już reforma systemu oświaty, a wraz z nią umożliwienie funkcjonowania szkolnego doradcy zawodowego w każdej szkole i placówce, które wprowadziło Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 roku w sprawie udzielania i organizacji pomocy psychologicznej – pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. Nr 11 poz. 114). To jednocześnie szansa na utworzenie systemu poradnictwa, funkcjonującego blisko ucznia, wspomagającego go w przejściu po tak trudnej drodze, prowadzącej z dzieciństwa do dorosłości, drodze – na której tak wiele niespodzianek, tak wiele zmian.

I choć w obecnym stanie prawnym, nie przewiduje się wprowadzenia do szkół przedmiotu „Doradztwo zawodowe”, a zatrudnianie doradców zawodowych nie jest obowiązkowe (bowiem decyzje o utworzeniu takiego stanowiska podejmuje organ prowadzący na wniosek dyrektora szkoły), to jednak należy wyrazić nadzieję, iż z roku na rok, wzrastać będzie świadomość społeczna o roli orientacji i poradnictwa zawodowego, co w efekcie przyczyni się do wzrostu ilości szkół, posiadających doradców zawodowych. Drogowskazem dla podejmowania tych kluczowych decyzji, niech będą dla nas kraje, które już dawno wprowadziły strategię poradnictwa do szkół. „Jak podaje A. Paszkowska – Rogacz, w Danii uczniowie w wieku 14-16 lat otrzymują rocznie 48 lekcji orientacji zawodowej, w Niemczech realizowany jest program dla grup 13-15-latków w ramach 5-7 godzin tygodniowo, niekiedy jako oddzielny przedmiot, a czasem w ramach tematów interdyscyplinarnych, w Grecji program orientacji zawodowej dla grup wiekowych 12-14 lat składa się z 45 godzin rocznie, a dla wieku 15-16 lat z 30 godzin rocznie. W Portugalii nasycenie uczniów orientacją zawodową w wieku 14 lat i dalszych lat szkolnych sięga 50 minut tygodniowo.”¹¹

¹⁰ W. Kreft, S. Pakulniewicz – Błońska (red.): Podręcznik szkolnego doradcy zawodowego, FRPS, Warszawa 2005, s. 17-18.

Nie ulega zatem wątpliwości, iż dzisiejszy świat nieustannie gna do przodu, a człowiek zmuszony jest do nieustannej pogoni za nim. Tylko najlepsi sprinterzy tego biegu, mają szansę na zaszczytne miejsce na podium, którym w obszarze życia społecznego i zawodowego jest dobre wykształcenie i dobra praca. Przegraniymi będą ci, którzy nie potrafią poradzić sobie ze zmianami, którzy nie nadążają za tempem tych zmian (koniecznością kształcenia ustawicznego, zmianą kwalifikacji, zdobywaniem umiejętności, mobilnością zawodową, migracją zarobkową) – oni odpadną w przedbiegach ..., ale to oni potrzebują największej troski i pomocy. Człowiek XXI wieku nie ma już innego wyboru, jak tylko dostosowywać się do „nowego” świata. Dzisiaj nauczyciel, jutro sprzedawca, a za rok taksówkarz. Takie zmiany sprawiają, że człowiek żyje jak baumanowski turysta. Turysta – lecz nie na wczasach.¹²

Renata Błasiak-Grudzień

¹¹ Źródło: <http://www.cofund.org.pl/bkkk/index.php?act=430>

¹² Z. Bauman: Ponowoczesność jako źródło cierpień, SIC!, Warszawa 2004, s. 141.

Plany i preferencje edukacyjne i zawodowe uczniów szkół gimnazjalnych województwa zachodniopomorskiego – Raport z badań

Wstęp

Niniejsze badanie zostało zrealizowane przez Pentor Research International Poznań Sp. z o.o. na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Szczecinie w ramach Oddziału Zachodniopomorskie Obserwatorium Rynku Pracy, projektu Regionalny Barometr Rynku Pracy i Edukacji, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz budżetu państwa w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013. Celem badania było opisanie, poznanie i zdiagnozowanie planów i preferencji edukacyjnych i zawodowych młodzieży szkół gimnazjalnych. W szczególności celem badania było rozpoznanie planów dotyczących dalszego kształcenia (zwłaszcza kształcenia zawodowego) młodzieży szkół gimnazjalnych, a także zanalizowanie stopnia korzystania młodzieży gimnazjalnej z usług doradztwa i poradnictwa zawodowego.

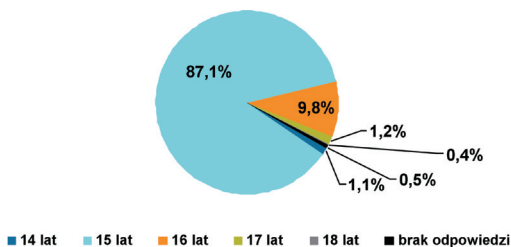
Badanie zostało przeprowadzone wśród uczniów ostatnich klas gimnazjów na terenie województwa zachodniopomorskiego. Realizacja badania trwała od 24 listopada 2008 r. do 5 grudnia 2008 roku. Badaniem objęto próbę 2100 uczniów, z której to uzyskano 1129 efektywnych, pełnowartościowych wywiadów. Różnica pomiędzy ogólną próbą a wywiadami efektywnymi, wynika z braku odpowiedzi na prośbę o wypełnienie kwestionariusza lub też z niepoważnego podejścia części gimnazjalistów do badania (wpisywali odpowiedzi, których nie można było uwzględnić w badaniu). Szczegółowy opis metodologii realizacji badania znajduje się w rozdziale „Metodologia badania”.

Wnioski

Charakterystyka badanej grupy

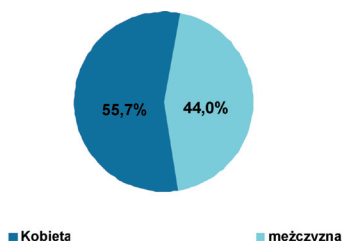
W badanej grupie uczniów rozkład wieku oscylował w granicach 15–18 lat. Największą grupę stanowili uczniowie w wieku 15 lat – 87% wszystkich badanych (w tym wieku, przy standardowym trybie nauki, uczęszcza się do ostatniej klasy gimnazjum). Uczniowie w wieku 16 lat stanowią 10%, zaś siedemnastolatki to około 1% badanych.

Wykres 1. Rozkład wieku gimnazjalistów N=1129

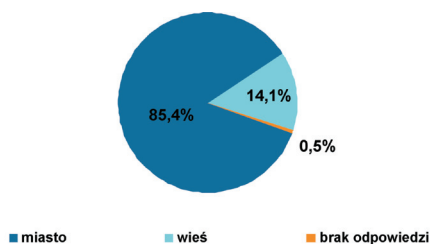
Wśród badanych respondentów, ponad połowę – 56%, stanowiły kobiety. Mężczyźni to grupa stanowiąca 44% całości osób poddanych badaniu.

Wykres 2. Rozkład płci respondentów N=1129

Zdecydowana większość gimnazjalistów mieszka w mieście – blisko 90% badanych. Jedynie 14% wszystkich uczniów stanowią osoby mieszkające na wsi. Niecały 1% badanych nie udzielił odpowiedzi na pytanie dotyczące miejsca zamieszkania.

Wykres 3. Wielkość miejscowości, w której mieszkają gimnazjaliści N=1129

Gimnazjaliści a edukacja

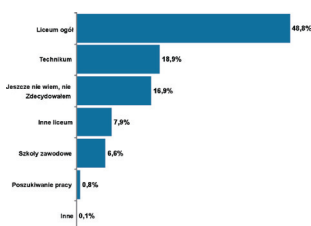
Badani gimnazjaliści w większości poszukują informacji związanych z dalszą edukacją czy nauką. Jedynie 12% badanych deklaruje, iż nie jest zainteresowana powyższą tematyką. Respondenci – uczniowie ostatnich klas gimnazjum, najczęściej poszukują i gromadzą informacje na temat szkół ponadgimnazjalnych. Starają się dowiedzieć, jakie obowiązują w danej placówce zasady przyjęć, próbują ocenić swoje szanse na dołączenie w poczet uczniów danej szkoły, itp. Tego typu informacji szuka ponad $\frac{3}{4}$ badanych (76%). Blisko co czwarty respondent – 24%, poszukuje informacji związanych z dalszą edukacją (budowanie kompleksowej ścieżki edukacyjnej) i stara się zdobyć informacje na temat szkół wyższych i możliwości związanych ze studiowaniem. Blisko co dziesiąty uczeń gimnazjum gromadzi informacje na temat dostępnych na rynku kursów i szkoleń.

Wykres 4. Poszukiwanie informacji na temat edukacji w mieście i powiecie przez gimnazjalistów N=1129

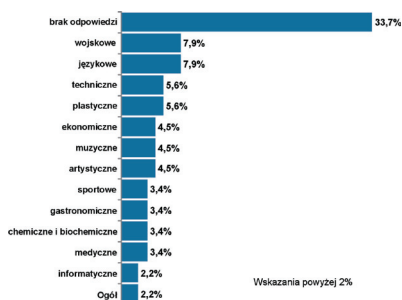
Prawie połowa badanych – 49%, zamierza po ukończeniu gimnazjum kształcić się w liceum ogólnokształcącym. Nieco mniej popularne, w przyszłych planach edukacyjnych uczniów, jest technikum. Ten typ szkoły planuje wybrać około 20% badanych. Około 8% uczniów zamierza kontynuować naukę w liceum profilowanym, a niecałe 7% rozważa swoje dalsze kształcenie w szkole zawodowej. Mniej niż 1% badanych, bezpośrednio po zakończeniu nauki w gimnazjum, zamierza podjąć pracę. Na uwagę zasługuje fakt, iż około 17% badanych nie podjęło jeszcze decyzji dotyczącej dalszej kontynuacji nauki czy też podjęcia pracy.

Wykres 5. Plany po ukończeniu gimnazjum N=1129

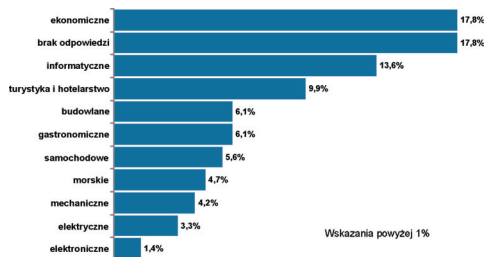
Wśród uczniów decydujących się na naukę w liceum profilowanym, najpopularniejszą specjalizacją jest liceum wojskowe oraz liceum językowe. Do tego typu szkół zamierza udać się około 8% uczniów decydujących się na naukę w liceum profilowanym. Wśród specjalizacji, uczniowie wymieniali również takie licea jak: liceum techniczne (6%), plastyczne (6%), ekonomiczne (4%) czy też informatyczne (2%). Należy jednak zwrócić uwagę, iż blisko co trzeci uczeń deklarujący, że chciałby kontynuować naukę w liceum profilowanym, nie potrafił jeszcze wskazać, jakiego rodzaju będzie to profil.

Wykres 6. Preferowany profil szkoły średniej (inne liceum) N=89

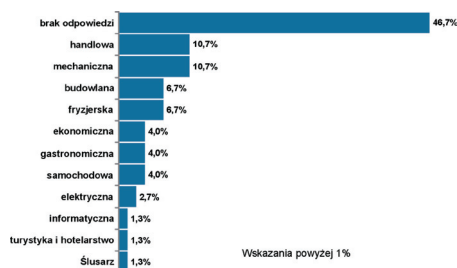
Uczniowie pragnący kontynuować edukację w technikum, najczęściej wybierali technikum ekonomiczne (niemal co piąte wskazanie). Nieco mniejszą popularnością wśród uczniów planujących naukę w technikum cieszy się technikum informatyczne (14%) oraz technikum związane z branżą turystyczną (10%). Najmniejszą popularnością cieszyć się będą w przyszłości technika elektroniczne. Do tego typu szkoły planuje udać się jedynie 1,4% gimnazjalistów, spośród tych, którzy zamierzają kształcić się w technikach.

Wykres 7. Preferowany profil szkoły średniej (technikum) N=213

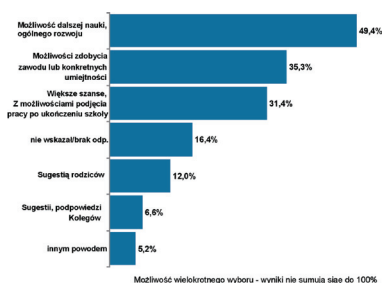
Wśród szkół zawodowych największą popularnością cieszą się szkoły kształcące w zawodzie handlowca (11%) i mechanika (11%). Część badanych gimnazjalistów chcących uczyć się w szkołach zawodowych deklaruje, iż chciałaby się kształcić w zawodach typu budowlaniec czy fryzjer. Najmniej popularne są szkoły zawodowe kształcące w zawodzie ślusarza, informatyka czy w zawodach z branży turystycznej i hotelarskiej.

Wykres 8. Preferowany profil szkoły średniej (szkoła zawodowa) N=75

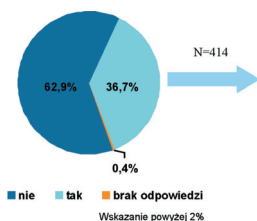
Uczniowie, jako powód wyboru danej szkoły, najczęściej wskazywali możliwość dalszej nauki, czy własnego rozwoju. Na podstawie tej argumentacji, na wskazaną szkołę zdecydowała się blisko połowa badanych. 35% gimnazjalistów wybrało daną szkołę ponieważ zakładają, iż zapewni ona możliwość zdobycia konkretnego zawodu czy specjalistycznych umiejętności. Nieco ponad 30% uczniów zdecydowało się na dany typ szkoły ze względu na przekonanie, iż ukończenie jej zapewni większe szanse na podjęcie w przyszłości pracy. Około 12% gimnazjalistów wybrało przyszłą szkołę średnią, ponieważ zasugerowali się opinią rodziców. Niektórzy, wybierając szkołę brali również pod uwagę podpowiedzi i porady swoich kolegów.

Wykres 9. Powody wyboru typu szkoły N=1129

Ponad połowa badanych (63%) nie zamierza wyjeżdżać ze swojej miejscowości w celu dalszej kontynuacji nauki. Pozostali (37%) chcą się dalej kształcić, chcieliby wyjechać do takich miast jak: Szczecin, Poznań, czy Warszawa. Oznacza to, iż część badanych gimnazjalistów jest gotowa dla dalszej nauki na duże wyzwanie związane z rozłąką z bliskimi i przyjaciółmi.

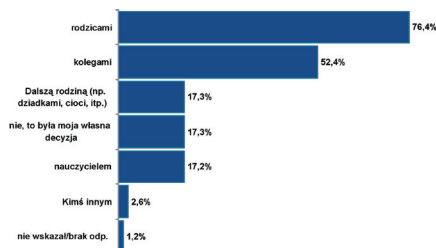
Wykres 10. Plany wyjazdowe w związku z dalszą edukacją N=1129

Miasto	%
Szczecin	25,1%
brak odpowiedzi	21,7%
Poznań	8,0%
Warszawa	5,1%
Wrocław	3,6%
zagranica	3,1%
Koszalin	2,7%
Kołobrzeg	2,4%
Gorzów Wielkopolski	2,2%
Stargard Szczeciński	2,2%

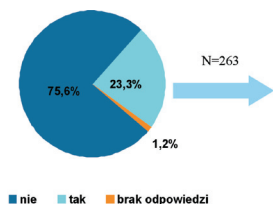
Rodzice to najważniejsze osoby doradzające gimnazjalistom przy wyborze dalszej ścieżki edukacyjnej czy zawodowej. Ponad ¼ badanych konsultowało z rodzicami dalsze wybory ścieżki edukacyjnej czy rozpoczęcie ścieżki zawodowej. Ważnymi doradcami w omawianych kwestiach są również koledzy. Ponad połowa uczniów (54%) omawiała z kolegami swoje decyzje związane z wyborem szkoły. Również dalsza rodzina, czy nauczyciele wpływają na decyzje związane z planami edukacyjnymi i zawodowymi respondentów. Blisko 20% badanych samodzielnie podjęło decyzję o wyborze ścieżki edukacyjnej.

Wykres 11. Konsultacje związane z wyborem szkoły/pracy N=1129

Okolo ¼ badanych uczniów nie miało do czynienia z poradnictwem zawodowym. Ci uczniowie, którzy korzystali z tego typu usług, najczęściej wybierali działające na terenie szkoły (52%) lub w Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży (17%).

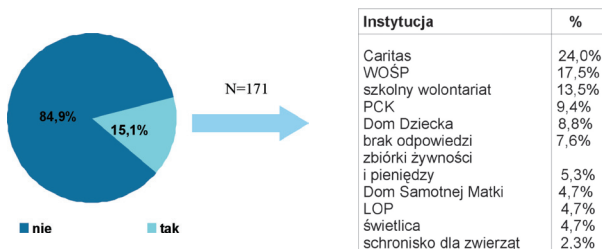
Wykres 12. Udział w poradnictwie zawodowym N=1129

Instytucja	%
Szkoła	52,1%
Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży	17,1%
Academus	12,2%
Poradnia pedagog	11,4%
brak odpowiedzi	9,5%
poradnictwo zawodowe	5,7%
rodzice	4,9%
	1,5%

Niewielu, bo nieco ponad 15% uczniów udziela się jako wolontariusze. Około 85% gimnazjalistów nie angażuje się w tę formę aktywności pomocowej. Ci gimnazjaliści, którzy działają jako wolontariusze, najczęściej współpracują z Caritas (24%) oraz Wielką Orkiestrą Świątecznej Pomocy (17,5%).

Wykres 13. Udział w wolontariacie N=1129

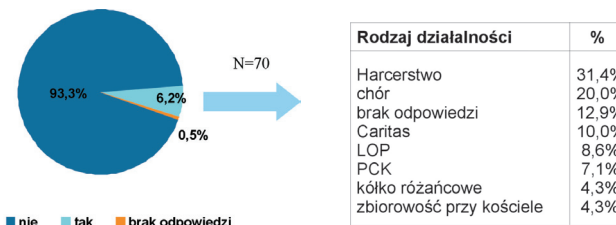
Inaczej kształtuje się sytuacja biorąc pod uwagę udział respondentów w edukacyjnych zajęciach pozaszkolnych. Nieco ponad połowa gimnazjalistów uczestniczy w tej formie zajęć. Najczęściej uczniowie dokształcają się w zakresie języków obcych lub uczestniczą w zajęciach sportowych. Niektórzy badani uczestniczą w kołach tematycznych lub przedmiotowych.

Wykres 14. Uczestnictwo w zajęciach pozaszkolnych N=1129

Najmniejszą aktywność badani gimnazjaliści wykazują jeśli chodzi o członkostwo w różnego rodzaju organizacjach. Jedynie 6% respondentów deklaruje, iż aktywnie działa w harcerstwie czy chórze.

Wykres 15. Działalność w organizacjach N=1129

Gimnazjaliści a rynek pracy

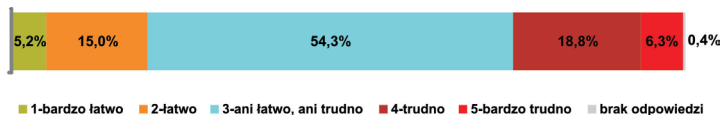
W przeciwieństwie do informacji dotyczących edukacji, ponad połowa gimnazjalistów nie potrzebuje i nie szuka informacji dotyczących rynku pracy. Tym tematem nie wykazuje zainteresowania aż 69% uczniów gimnazjum. Pozostali, którzy deklarują, iż szukają danych związanych z pracą, najczęściej przeglądają ogłoszenia o pracę. Robi tak blisko 19% gimnazjalistów. Ponadto, niecałe 10% badanych stwierdziło również, że interesuje się wskaźnikami związanymi z bezrobociem i rynkiem pracy oraz posiada informacje dotyczące instytucji rynku pracy.

Wykres 16. Szukanie informacji przez gimnazjalistów z zakresu rynku pracy N=1129

Ponad połowa gimnazjalistów - 54%, nie potrafi ocenić czy w zamieszkiwanej przez nich miejscowości można znaleźć łatwo pracę. Prawie co piąty badany (18%) przekonany jest, że w jego mieście podjąć zatrudnienie jest stosunkowo trudno, a 6% uważa, że znalezienie zajęcia jest bardzo trudne. Z kolei co piąty uczeń gimnazjum (20% - suma odpowiedzi „łatwo” i „bardzo łatwo”) uważa, że w jego miejscowości łatwo lub bardzo łatwo jest znaleźć pracę. Gimnazjaliści pesymistycznie postrzegają możliwość zdobycia pracy.- uważają, iż bardzo trudno jest podjąć zatrudnienie. Można postawić tezę, że jest to opinia wtórna, będąca wynikiem poznania, a następnie powielania opinii osób dorosłych, rodziców, przyjaciół rodziców, czy dalszej rodziny, ponieważ w tym wieku gimnazjaliści nie poszukują aktywnie pracy. Z tego też względu odpowiadając na pytanie o możliwości zatrudnienia, nie potrafili w większości odwołać się do własnego doświadczenia w tej kwestii.

Wykres 17. Ocena możliwości znalezienia pracy w miejscowości gimnazjalisty N=1129

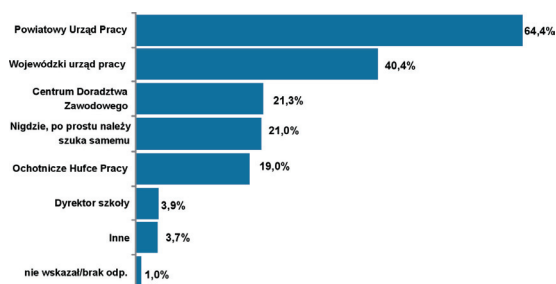

Ponad połowa gimnazjalistów (64%) decydując się na poszukiwanie pracy, rozpoczęłyby swoje działania od wizyty w Powiatowym Urzędzie Pracy. Nieco mniej niż połowa (40%) udałaby się do Wojewódzkiego Urzędu Pracy. Na uwagę zasługuje niewątpliwie fakt, że co piąty gimnazjalista szukając pracy odwiedziłby Centrum Doradztwa Zawodowego. Uczniowie gimnazjum starając się o pracę skierowaliby swoje kroki również do Ochotniczych Hufców Pracy (19%).

Gimnazjaliści zwróciliby się o pomoc w poszukiwaniu zatrudnienia również do dyrektora szkoły (4%) oraz skorzystaliby z pomocy znajomych, rodziny, Szkolnego Ośrodka Karier oraz Internetu. Aż 21% uczniów gimnazjum zadeklarowało, że nie skorzystałoby z pomocy żadnej z instytucji i pracy poszukiwałoby samodzielnie.

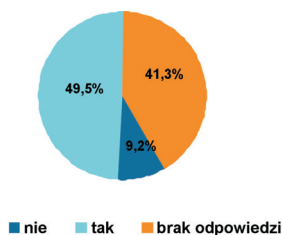
Generalnie gimnazjaliści trafnie wskazują instytucje, które pośredniczą w poszukiwaniu pracy. Błędne wskazania (np. dyrektor szkoły) wynikają z braku doświadczenia w poszukiwaniu pracy. Jednakże z całą pewnością można stwierdzić, że uczniowie gimnazjum posiadają podstawowe informacje związane z rynkiem pracy.

Wykres 18. Instytucje, do których można się zwrócić, szukając pracy według gimnazjalistów
N=1129

Blisko połowa gimnazjalistów (49%) jest przekonanych, że w ich miejscowości są firmy, które zatrudniają pracowników. Przeciwego zdania jest 9% badanych. Należy jednak podkreślić fakt, iż 41% nie potrafi udzielić odpowiedzi na pytanie dotyczące wiedzy na temat firm ulokowanych i funkcjonujących w miejscowości zamieszkania respondentów.

Wykres 19. Wiedza gimnazjalistów na temat firm zatrudniających pracowników w miejscowości N=1129

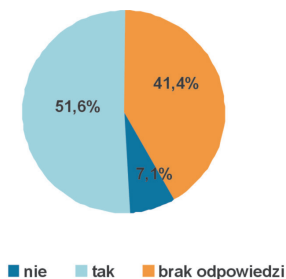

Blisko 52% badanych uważa, że w ich miejscowości są firmy, które zwalniają pracowników. Nie posiada wiedzy na temat firm, które zwalniają pracowników (blisko 41% badanych). Brak firm zwalniających pracowników w miejscowości zamieszkania stwierdziło 7% gimnazjalistów.

W obu przypadkach, zarówno dotyczącym wiedzy na temat pracodawców zatrudniających,

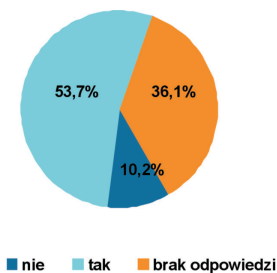
jak i zwalnających pracowników, można uznać, że wiedza posiadana przez gimnazjalistów jest wtórna, nabyta od osób dorosłych.

Wykres 20. Wiedza gimnazjalistów na temat firm zwalnających pracowników w miejscowości N=1129

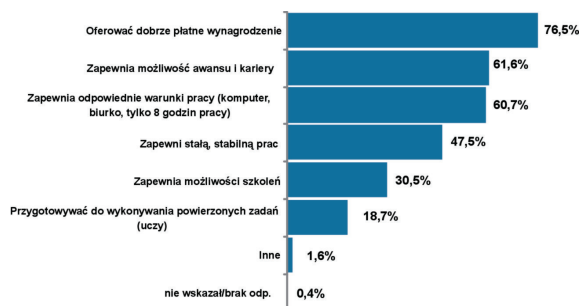
Podobnie przebiegła próba określenia poziomu wiedzy gimnazjalistów na temat firm nowo otwieranych, jak w przypadku próby zbadania poziomu wiedzy na temat firm zatrudniających i zwalnających pracowników. Ponad połowa respondentów (53%) twierdzi, iż w ich miejscowości są nowo otwierane firmy. Wiedzy na ten temat nie posiada 36% uczniów. Z kolei o tym, iż nowe firmy nie są w miejscowości otwierane, przekonanych jest 10% badanych gimnazjalistów.

Wykres 21. Wiedza gimnazjalistów na temat nowo otwartych firm N=1129

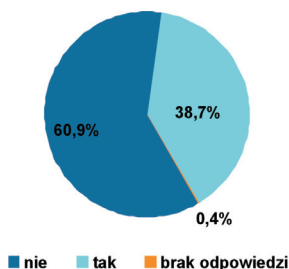
Gimnazjaliści poproszeni o wybranie najważniejszych cech przyszłego pracodawcy wskazywali najczęściej, że powinien on oferować wysokie wynagrodzenie - takiego zadania było 77% badanych. Na kolejnych pozycjach wśród wskazywanych cech uplasowały się: zapewnienie możliwości awansu i zapewnienie odpowiednich warunków pracy, odpowiednio 62% i 61%. Zapewnienie pracownikom możliwości udziału w szkoleniach, wśród ważnych cech przyszłego pracodawcy wymieniło 31% respondentów, a przygotowanie do wykonywania powierzonych pracownikowi zadań - 19%.

Wykres 22. Charakterystyka przyszłego pracodawcy w oczach gimnazjalistów N=1129

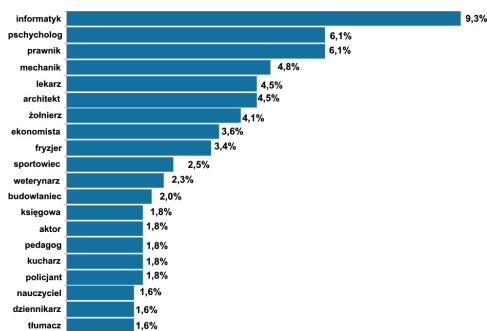
Dwóch spośród pięciu badanych gimnazjalistów (39%) ma już skonkretyzowane plany odnośnie swojego zawodu po zakończeniu edukacji. Pozostałe 61% gimnazjalistów zapytane czy wiedzą już kim chcieliby zostać po ukończeniu szkoły, stwierdziło, że nie jest w stanie odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 23. Plany po zakończeniu edukacji N=1129

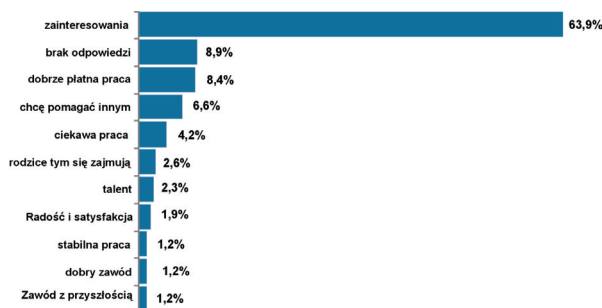
Gimnazjaliści pytani szczegółowo o to kim planują zostać w przyszłości, wskazali ponad 70 różnego rodzaju profesji i zawodów. Jedne z nich były sprecyzowane (prawnik, lekarz), inne z kolei pozostawały na dużym poziomie ogólności, jak np. chęć prowadzenia własnej firmy (bez określenia profilu) czy praca w handlu. Jednakże spośród wymienianych zawodów najczęściej wskazywany był informatyk – blisko co dziesiąty gimnazjalista (9%) chciałby wykonywać ten zawód w przyszłości. Podobnym zainteresowaniem (10%), cieszy się zawód psychologa oraz prawnika, nieco mniejszym mechanika oraz lekarza i architekta – odpowiednio 4,8% i 4,5%. Wśród popularnych zawodów, które chcieliby wykonywać w przyszłości gimnazjaliści, znalazły się również takie profesje jak: żołnierz (4,1%), ekonomista (3,6%) oraz fryzjer (3,4%).

Wykres 24. Profesje, które wybierają gimnazjaliści N=1129

Przesłanek, jakimi kierują się gimnazjaliści wskazując czy wybierając określony zawód, jest równie wiele jak samych zawodów, które wskazali respondenci. Najczęściej wymieniano związek wybranego zawodu z zainteresowaniami, pasją respondenta (ponad połowa badanych gimnazjalistów). Powodem wskazanych wyborów jest również przekonanie o tym, iż dany zawód jest dobrze płatny. Niecałe 7% uczniów zdecydowało się na wskazany zawód, ponieważ chcą dzięki jego wykonywaniu pomagać innym. Ponadto, gimnazjaliści wybierali wskazane zawody ponieważ uważają, iż mają w tym kierunku predyspozycje czy też dlatego, że rodzice zajmują się tym samym.

Wykres 25. Powody, dla których chcieliby uprawiać wybraną profesję N=1129

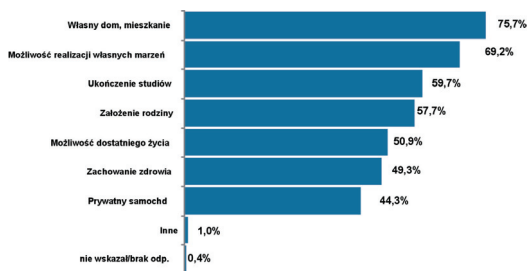
Respondentom zadano pytanie: Co według Ciebie gwarantuje osiągnięcie sukcesu zawodowego? Dwie trzecie gimnazjalistów (66%) odpowiedziało, że dobrze płatna praca, niewiele mniej (65%) wskazań zyskało posiadanie pracy ciekawej, zgodnej z zainteresowaniami. Kolejnymi odpowiedziami najczęściej wskazywanymi przez gimnazjalistów były: stabilna, stała praca (49% pytanych) i wysokie stanowisko zawodowe (47%). Posiadanie własnej firmy gwarantuje osiągnięcie sukcesu zawodowego zdaniem 31% pytanych, a dodatki służbowe zdaniem 24%.

Wykres 26. Gwarancja sukcesu zawodowego N=1129

Dla $\frac{3}{4}$ gimnazjalistów, aby móc powiedzieć, że udało się osiągnąć sukces osobisty, to móc powiedzieć, że udało się mieć na własność dom lub mieszkanie. Dla 70% badanych, wyznacznikiem osiągnięcia sukcesu w życiu osobistym jest możliwość zrealizowania własnych marzeń. Na trzeciej pozycji (60% badanych), jest ukończenie studiów jako czynnik gwarantujący sukces osobisty. Duża grupa uczniów uważa też, że sukces osobisty to możliwość założenia rodziny. Dla połowy badanych dostatnie życie to wskaźnik sukcesu osobistego. Najmniej osób (44%) wskazywało posiadanie własnego samochodu jako ten element, który świadczy o sukcesie zawodowym. Nie udzieliło odpowiedzi na tę kwestię jedynie 0,4% badanych.

Wykres 27. Gwarancja sukcesu osobistego N=1129

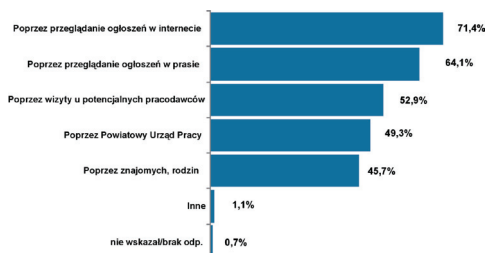
Na pytanie o charakterystyki konieczne, aby zdobyć dobrą pracę, najwięcej, bo 89% uczniów i uczennic gimnazjów odpowiedziało, że jest to dobre wykształcenie. Dla 63% taką cechą jest znajomość języków obcych, dla 58% - doświadczenie. Inne odpowiedzi, które gimnazjaliści wskazywali relatywnie często, to spryt (38%) i znajomość osób mogących pomóc znaleźć pracę (36%).

Wykres 28. Cechy gwarantujące dobrą pracę N=1129

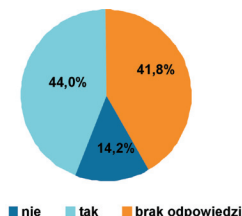
Badanych gimnazjalistów poproszono o wskazanie najlepszych, ich zdaniem, sposobów szukania pracy. Siedmiu na dziesięciu badanych (71%) było zdania, że najlepszą metodą jest przeglądanie ogłoszeń internetowych. Dwie trzecie gimnazjalistów (64%) uważa, że wśród najlepszych metod poszukiwania pracy jest przeglądanie ogłoszeń w prasie. Wizyty u potencjalnych pracodawców wskazało 53% pytanym, niemal połowa gimnazjalistów wymieniła wśród najlepszych metod szukania pracy korzystanie z pośrednictwa Powiatowego Urzędu Pracy (49%), a także wiedzy i doświadczeń znajomych oraz rodziny (46%).

Wykres 29. Sposoby szukania pracy N=1129

Wśród badanych gimnazjalistów 44% uważa, że w ich mieście są pracodawcy mogący zaoferować im możliwość zatrudnienia, przeciwnego zdania było 14% badanych. Nieco ponad dwie piąte respondentów (42%) zadeklarowało brak wiedzy na ten temat.

Wykres 30. Wiedza gimnazjalistów na temat pracodawców, u których można się zatrudnić N=1129

Gimnazjaliści w większości znają obecnie obowiązujące formy zatrudnienia, z czego najbardziej znaną jest umowa o pracę. Znajomość tej formy zatrudnienia deklaruje 86% badanych uczniów. Znane jest im również pojęcie pracy na czas określony oraz zatrudnienie na podstawie umowy - zlecenia. Te formy zna odpowiednio 72% i 73% respondentów. Najmniej znana forma zatrudnienia to wypożyczanie pracowników – zna ją tylko 23% gimnazjalistów, a także telepraca znana przez 33% respondentów.

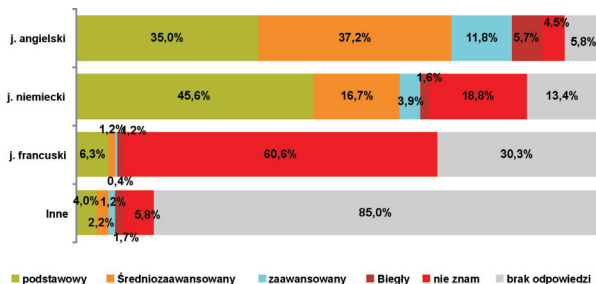
Jeżeli chodzi o korzystanie z prezentowanych form zatrudnienia, gimnazjaliści najczęściej korzystają z pracy tymczasowej (6%) oraz umów o pracę na czas określony (4%). W najmniejszym stopniu badani uczniowie zatrudniani byli w oparciu o telepracę oraz wypożyczanie pracowników. Warto również podkreślić, iż blisko 90% badanych stwierdziło, że nie korzystało z żadnej formy zatrudnienia, co może oznaczać, iż większość gimnazjalistów nie podejmowała dotąd żadnej pracy.

Wykres 31. Znajomość i korzystanie z różnych form zatrudnienia N=1129

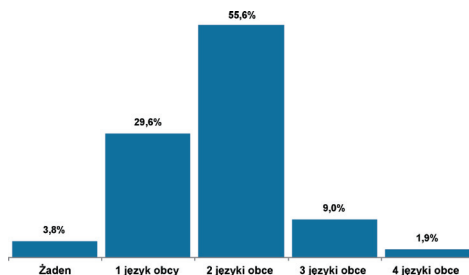
Gimnazjaliści najczęściej deklarowali znajomość języka angielskiego – 90% z nich uznało, że zna ten język przynajmniej w stopniu podstawowym. Był to też język najczęściej opanowany biegle – 6% badanych uznało, że osiągnęła taki właśnie poziom znajomości języka angielskiego. Drugim najlepiej znanym językiem wśród gimnazjalistów jest język niemiecki – przynajmniej podstawową jego znajomość zadeklarowało 68% badanych. Kolejny z wymienianych języków – francuski zna 9% pytaných.

Wykres 32. Znajomość języków obcych N=1129

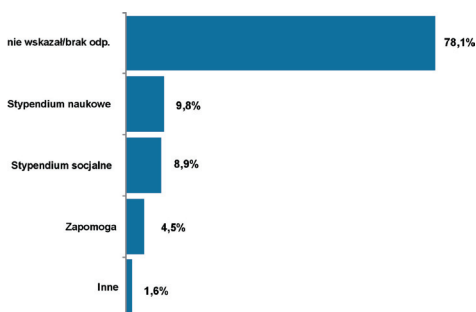
Większość badanych uczniów (96%) deklaruje, że w jakimkolwiek stopniu opanowała przynajmniej jeden język obcy. Z kolei ponad połowa gimnazjalistów (55%) twierdzi, iż zna co najmniej dwa języki obce. Dość liczna jest również grupa znająca tylko jeden język – 29%. Prawie co dziesiąty uczeń twierdzi, iż zna trzy języki obce. Znajomością czterech języków obcych może pochwalić się niecałe 2% gimnazjalistów. Pozytywnym zjawiskiem jest fakt, że tylko 4% uczniów nie zna żadnego języka obcego.

Wykres 33. Liczba znanych języków obcych N=1129

Niewielu spośród badanych gimnazjalistów otrzymuje jakiekolwiek zewnętrzne wsparcie finansowe. 78% z nich nie wskazało żadnej formy otrzymywanej pomocy. Ci uczniowie, którzy korzystają ze wsparcia finansowego, najczęściej otrzymują stypendium naukowe. Tę formę pomocy dostaje prawie 10% badanych uczniów. Około 9% badanych gimnazjalistów otrzymuje stypendium socjalne, a 4% uczniów otrzymało zapomogę. Jako inne formy wsparcia finansowego, badani gimnazjaliści wskazywali kieszonkowe od rodziców lub środki finansowe uzyskiwane z własnej pracy.

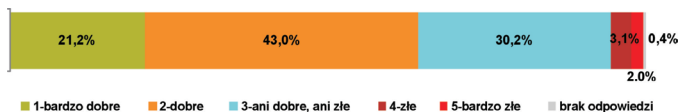
Wykres 34. Otrzymywane wsparcie finansowe N=1129

Kontakt gimnazjalistów z nauczycielami jest bardzo dobry. Blisko 65% stwierdziło, że ich relacje z nauczycielami są bardzo dobre lub dobre. Ocenę kontaktu z pedagogami nie potrafi, zaznaczając opcję „ani dobre ani złe”, blisko co trzeci (30%) badany uczeń. Kontakty z nauczycielami za złe uznało jedynie 5% badanych gimnazjalistów. Tylko 0,4% nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Oznacza to, że gimnazjaliści nie popadają w konflikt ze szkołą. Ich relacje z kadrą nauczycielską są poprawne i nie wskazują pogarszania się sytuacji.

Wykres 35. Relacje z nauczycielami N=1129

Kontakt z komputerem czy Internetem kilka razy dziennie ma ponad połowa gimnazjalistów. Z komputera raz dziennie korzysta prawie co piąty badany uczeń (18%), a w przypadku Internetu, raz dziennie korzysta z niego 15% respondentów. Duża grupa uczniów gimnazjum deklaruje, że korzysta z obu narzędzi kilka razy w tygodniu. Komputera jak i internetu kilka razy tygodniu używa około 16% badanych. Rzadziej niż raz w miesiącu kontakt z komputerem ma 0,5% uczniów, a rzadziej niż raz w miesiącu z Internetu korzysta 0,6% gimnazjalistów.

Wykres 36. Korzystanie z komputera N=1129

Wykres 37. Korzystanie z Internetu N=1129

Podsumowanie

Uczniowie szkół gimnazjalnych w większości interesują się swoją najbliższą przyszłością związaną z dalszą edukacją. Starają się oni pozyskać wiedzę na temat szkół ponadgimnazjalnych. Ciekawy jest również fakt, iż prawie 25% z nich deklaruje, iż dodatkowo szuka już informacji na temat studiów. Oznacza to, że gimnazjaliści w kwestii edukacji mają już świadomość tego, co oznacza wybór kolejnej szkoły, kierunku kształcenia. Respondenci zdają sobie sprawę z tego, w jaki sposób decyzja dotycząca kontynuacji kształcenia może wpłynąć na ich dalsze życie.

Gimnazjaliści myślą raczej o dalszym kształceniu, niż kończeniu edukacji na szkole średniej. Połowa z nich planuje uczyć się w liceum, a co piąty chciałby podjąć naukę w technikum.

Taki wybór, gimnazjaliści argumentują przede wszystkim chęcią dalszego rozwoju oraz szansą na zdobycie konkretnych, specjalistycznych umiejętności. Zdają sobie więc sprawę z faktu, iż konkretny zawód czy wiedza może być przydatna w dalszym życiu zawodowym.

Część badanych uczniów jest otwarta na migrację. Ponad 30% z nich gotowa jest w celu dalszej nauki wyjechać nie tylko poza swoją miejscowość, ale również poza województwo. Oznacza to, że ta grupa uczniów jest dość mocno zdeterminowana i zmotywowana do kontynuacji nauki i samorozwoju, ponieważ wyjazd wiąże się z dużym obciążeniem psychicznym dla gimnazjalistów.

Uczniowie gimnazjum mają przede wszystkim dwie grupy odniesienia - rodziców oraz rówieśników. Z tymi właśnie osobami większość badanych konsultowała i radziła się w sprawie wyboru szkoły średniej.

Część badanych miała już pośredni kontakt z rynkiem pracy. Co czwarty badany deklarował, iż korzystał z poradnictwa zawodowego. Oznacza to, że część gimnazjalistów zaczyna interesować się rynkiem pracy oraz planowaniem swojej przyszłej ścieżki zawodowej.

Gimnazjalistów nie można uznać za grupę społeczną aktywną w wolontariacie. Jedynie 15% z nich zadeklarowało, iż kiedykolwiek brało udział w tego typu działalności. Być może gimnazjaliści są jeszcze zbyt młodymi i nie całkowicie ukształtowanymi psychicznie osobami, aby chciały świadomie i odpowiedzialnie uczestniczyć w pomaganiu innym. Ponadto w porównaniu z krajami Europy zachodniej, w Polsce idea wolontariatu jest promowana wśród młodych ludzi w niewielkim zakresie.

Z kolei badani uczniowie dość aktywnie uczestniczą w zajęciach pozaszkolnych, starając się poprawić znajomość języków obcych czy też poszerzyć wiedzę z zakresu innych przedmiotów szkolnych. W tym wypadku należy zastanowić się czy jest to efekt niedostatecznego funkcjonowania systemu edukacji, presja otoczenia (udział w płatnych zajęciach pozalekcyjnych może stanowić element prestiżu), czy też chęć poprawienia swoich szans w przyszłym życiu zawodowym i edukacyjnym.

Podjęcie aktywności w organizacjach w ogóle nie interesuje gimnazjalistów. Jedynie 6% zadeklarowało, iż należy do jakiejś organizacji, przy czym najczęściej wskazywaną było harcerstwo.

Gimnazjaliści w większości nie interesują się rynkiem pracy. Jedynie co piąty twierdzi, iż przegląda ogłoszenia o pracę. Nie jest to zaskakujące, ponieważ odsetek uczniów pracujących w tym wieku jest bardzo mały. Gimnazjaliści koncentrują się przede wszystkim na wyborze przyszłej szkoły. Zagadnienia związane z podjęciem pracy i obserwacja rynku pracy mogą być dla nich interesujące jedynie w trakcie wakacji, w sytuacji pojawienia się możliwości podjęcia sezonowego zatrudnienia.

Brak zainteresowania rynkiem pracy potwierdzają odpowiedzi na pytania dotyczące firm działających w miejscowości gimnazjalistów. Prawie połowa respondentów nie potrafiła wskazać czy w ich miejscowości są firmy zatrudniające bądź zwalniające pracowników.

Gimnazjaliści nie kojarzą dokładnie instytucji rynku pracy. Powiatowe Urzędy Pracy myślą się im z Wojewódzkim Urzędem Pracy. Nie mniej istotny jest fakt, iż to do tego właśnie urzędu udalały się większość uczniów po pomoc w znalezieniu zatrudnienia.

Myśląc o przyszłym pracodawcy, gimnazjalistom zależy przede wszystkim na dobrze płatnej pracy, w której będą mieli możliwość awansu i „zrobienia kariery”. Jednakże tylko niecałe 40% uczniów wie już kim chciałoby zostać w przyszłości. Lista zawodów i specjalności jest duża bez wskazania wiodącego zawodu, jednakże gimnazjaliści najczęściej wskazywali takie zawody jak: informatyk, psycholog czy prawnik. Jako powód wyboru takiego, a nie innego zawodu, najczęściej wskazywali fakt, iż zawód ten łączy się z ich zainteresowaniami i/lub dzięki tej specjalności będą mieli szansę na dobre zarobki w przyszłości.

Wyznacznikiem sukcesu zawodowego dla gimnazjalistów jest przede wszystkim dobrze płatna, ciekawa i zgodna z zainteresowaniami praca. Z kolei sukces osobisty według uczniów gimnazjum to posiadanie własnego domu lub mieszkania, możliwość realizacji własnych marzeń oraz ukończenie studiów. Szanse na zdobycie dobrej i satysfakcjonującej pracy, według badanych, daje zdobycie odpowiedniego wykształcenia oraz znajomość języków.

Metodologia badania

Badanie zostało przeprowadzone w 46 losowo wybranych placówkach szkolnych, w których poproszono o wypełnienie kwestionariusza 2100 respondentów – uczniów ostatnich klas szkół gimnazjalnych w województwie zachodniopomorskim. Próba placówek szkolnych została dobrana metodą warstwowo – kwotową z uwzględnieniem proporcji i liczebności uczniów szkół gimnazjalnych wśród badanej populacji generalnej oraz struktury sieci szkół gimnazjalnych funkcjonujących na terenie województwa zachodniopomorskiego, w taki sposób, aby odzworować różnice między populacjami w poszczególnych powiatach. Dzięki temu, dobrana wielkość próby pozwoliła na poprawne statystycznie wnioskowanie na populację uczniów szkół gimnazjalnych w województwie zachodniopomorskim.

Schemat doboru próby prezentuje poniższa tabela:

		rozkład procentowy	liczba wywiadów na powiat	liczba szkół w powiecie ¹³	liczba szkół biorących udział w badaniu
1	Powiat białogardzki	2,5%	28	9	1
2	Powiat choszczeński	2,5%	28	9	1
3	Powiat drawski	2,5%	28	14	1
4	Powiat goleniowski	4,0%	44	14	2
5	Powiat gryficki	2,5%	28	12	1
6	Powiat gryfiński	4,0%	44	16	2
7	Powiat kamieński	2,5%	28	8	1
8	Powiat kołobrzeski	4,0%	44	18	2
9	Powiat koszaliński	2,5%	28	13	1
10	Powiat łobeski	2,5%	28	6	1
11	Powiat m. Koszalin	20,0%	220	17	9
12	Powiat m. Szczecin	25,0%	275	63	10
13	Powiat m. Świnoujście	2,5%	28	9	2
14	Powiat myśliborski	2,5%	28	12	2
15	Powiat policki	2,5%	28	15	1
16	Powiat pyrzycki	2,5%	28	6	1

¹³ Przygotowano na podstawie danych publikowanych przez Kuratorium Oświaty w Szczecinie

17	Powiat sławieński	2,5%	28	17	1
18	Powiat stargardzki	4,0%	44	16	2
19	Powiat szczecinecki	4,0%	44	18	2
20	Powiat świdwiński	2,5%	28	11	1
21	Powiat wałecki	2,5%	28	11	1
	Łącznie	100%	1107	314	45

Badanie było realizowane metodą ankiety audytoryjnej samodzielnie wypełnianej przez respondentów, nadzorowanej przez osobę ankietera.

Cały proces został zorganizowany i podzielony na osiem etapów w następujący sposób:

Etap I – Wytypowanie szkół gimnazjalnych do badania

W oparciu o przygotowaną próbę oraz wskazanie ilości szkół biorących udział w badaniu, nawiązano kontakt z dyrekcją szkoły w celu poinformowania o realizowanym badaniu oraz uzyskania zgody na wykonanie badania. Podczas tego etapu ustalono również dane kontaktowe osoby, z którą ustalono szczegóły realizacyjne badania.

Etap II – Ustalenie terminu wykonania badania

W trakcie rozmowy z władzami szkoły ustalono dzień realizacji wywiadu, a nie szczegółową godzinę. Zapewniono to ankierowi możliwość swobodnego dotarcia do placówki. W trakcie ustalania daty wywiadu w wylosowanej placówce, w miejscowości realizacji wywiadów, ustalono również wizytę ankietera w dodatkowej szkole. Była to forma zabezpieczenia na wypadek nagłej odmowy, czy innych nieprzewidzianych okoliczności mogących uniemożliwić wywiad, jednakże w trakcie realizacji badania z tej formy zabezpieczenia nie skorzystano ani razu.

Etap III – Realizacja badania w szkole

W ustalonym z dyrekcją dniu, w szkole pojawił się ankieter wraz z kwestionariuszami i przeprowadził wywiad audytoryjny w wylosowanych klasach. Wywiady przeprowadzono ze wszystkim osobami dostępnymi w klasie. Takie założenie pozwoliło na zwiększenie próby oraz dało możliwość odrzucenia ankiet wypełnionych nieprawidłowo czy w sposób niellogiczny.

Etap IV – Weryfikacja bezpośrednia ankiet

Natychmiast po zrealizowaniu wywiadów ankieter miał za zadanie zapoznanie się z treścią wypełnionych kwestionariuszy oraz weryfikację poprawności wypełnienia. W przypadku wykrycia braków, ankieter miał za zadanie uzupełnienie niewypełnionych w kwestionariuszach pól.

Etap V – Weryfikacja pośrednia ankiet

Wypełnione kwestionariusze zostały przesłane do głównej siedziby, gdzie zostały ponownie sprawdzone pod kątem poprawności wypełnienia.

Etap VI – kodowanie i wprowadzanie ankiet

Wyselekcjonowane kwestionariusze poddane zostały procesowi zakodowania pytań otwartych, a dane w nich zawarte zostały wprowadzone do wersji elektronicznej, w celu stworzenia bazy danych, która została poddana dalszej obróbce badawczej.

Etap VII – obliczenia i analizy statystyczne

W oparciu o elektroniczną bazę danych, zostały wykonane przez zespół statystyków obliczenia i analizy statystyczne.

Etap VIII – przygotowanie raportu końcowego

Na podstawie wyników analiz i obliczeń statystycznych przygotowano raport końcowy.

Plany i preferencje edukacyjne i zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych województwa zachodniopomorskiego.

Raport z badań

Wprowadzenie

Szczegółowy opis zastosowanych metod i technik badawczych

Zasadniczym celem niniejszych badań jest wyjaśnianie zjawisk i procesów związanych z planami i preferencjami zawodowymi uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W niniejszych badaniach za cel nadrzędny uznano wartość porównawczą i kumulatywną niniejszych badań do badań przeprowadzonych w 2007 roku. Z tego względu procedura oraz narzędzia badawcze są w możliwie największym stopniu zbliżone do zastosowanych we wcześniejszych badaniach.

Dobór metod i technik badawczych jest ściśle związany z celami badań, przyjętą procedurą badawczą oraz samym przedmiotem badań. Znacznym ograniczeniem stosowanych w badaniach metod i technik są bariery w możliwościach gromadzenia danych o charakterze formalnym (ograniczenia prawne w dostępie do informacji) oraz technicznym (fizyczne możliwości zebrania określonych informacji w danej populacji w ograniczonym czasie).

W pierwszym rzędzie zastosowano metodę analizy danych wtórnych. W jej toku ustalono dotychczasowe wyniki badań nad planami i preferencjami zawodowymi uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Dokonano kwerendy badań ogólnodostępnych oraz wskazano na źródła danych o ograniczonej dostępności. We wstępnym etapie badań analiza danych wtórnych pozwoliła na wskazanie głównych problemów badawczych, a także na postawienie wiarygodnych hipotez badawczych, a w końcowym etapie ustalenie zmiennych i wskaźników badawczych.

Zasadniczą metodą przeprowadzonych badań było badanie pierwotne. Dzięki przeprowadzonym badaniom uzyskano pełną informację o sytuacji aktualnej. Dopiero właściwa kombinacja danych wtórnych z danymi pierwotnymi pozwala na postawienie merytorycznie właściwych wniosków. Pierwsze z nich pozwalają na postawienie sensownych hipotez, a drugie na ich weryfikację.

Podstawowym narzędziem badawczym w ramach zaplanowanych badań terenowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych jest ankieta audytoryjna.

Przedmiot badań obejmuje następujące pytania badawcze:

- I. Jakie jest zainteresowanie uczniów sytuacją na lokalnym rynku pracy?
- II. Czy i w jakim stopniu uczniowie interesują się sytuacją na lokalnym rynku edukacyjnym?
- III. Czy uczniowie posiadają sprecyzowaną ścieżkę kontynuacji nauki (np. określony jest wybór uczelni wyższej)?
- IV. Jakie są motywy wyboru przyszłej uczelni lub miejsca pracy, zawodu?
- V. Jakie są oczekiwania wobec przyszłego kierunku i uczelni wyższej?
- VI. Jakie są plany dotyczące przyszłego życia zawodowego?
- VII. Jakiej pomocy oczekują uczniowie przy podejmowaniu decyzji o wyborze kierunku uczelni wyższej?
- VIII. Czy i w jakim stopniu uczniowie biorą udział w zajęciach doradztwa i poradnictwa zawodowego?
- IX. Czy i w jakim stopniu uczniowie biorą udział w wolontariacie i innych formach aktywności społecznej?
- X. Czy i w jakim stopniu uczniowie biorą udział w zajęciach pozaszkolnych?
- XI. Jakie są oczekiwania uczniów wobec przyszłego miejsca pracy i pracodawcy?
- XII. Jak jest pożądaný sektor/rodzaj przyszłego miejsca pracy?
- XIII. Jakie są aspiracje zawodowe młodzieży szkół ponadgimnazjalnych?
- XIV. Jakimi są, zdaniem uczniów, czynniki gwarantujące sukces życiowy?
- XV. Na ile badani uczniowie znają pracodawców, u których można znaleźć pracę?

- XVI. Jaka opinia na temat najważniejszych warunków uzyskania zatrudnienia dominuje wśród badanych uczniów? Jakiej są, według badanych, opinie na temat najskuteczniejszych metod poszukiwania pracy?
- XVII. Czy uczniowie znają różne formy podejmowania pracy (w tym elastyczne formy zatrudnienia, migracja zarobkowa)?
- XVIII. W jakim stopniu uczniowie znają języki obce?
- XIX. Na ile badani gotowi są wyjechać poza miejsce zamieszkania?
- XX. W jakim stopniu badani korzystają z pomocy finansowej?
- XXI. Jak jest częstotliwość korzystania z nowoczesnych środków multimedialnych?
- XXII. Jaka jest samoocena praktycznej nauki zawodu (w przypadku szkół zawodowych)?
- XXIII. Jak badani oceniają znaczenie wykształcenia w kontekście możliwości zdobycia pracy?
- XXIV. Jak są oceniane relacje z nauczycielami?
- XXV. Jakie cechy społeczno-demograficzne charakteryzują badanych uczniów (cechy metryczkowe)?

Przedstawione pytania badawcze wskazują na kierunek eksploracji, a jednocześnie wyznaczają procedurę pozyskiwania danych w badaniach audytoryjnych.

Hipotezy badawcze

W przedstawionej poniżej liście hipotez wskazano kierunek i natężenie występujących zjawisk lub wskazano na związek pomiędzy zmiennymi niezależnymi i zależnymi. Stanowią pewne propozycje, które zostaną zweryfikowane dopiero po przeprowadzeniu badań empirycznych.

Prezentowane hipotezy mają charakter dedukcyjno-intuicyjny. W dużej mierze opierają się na wynikach badań przeprowadzonych w 2007 roku¹⁴. Z badań tych wynika, że plany edukacyjne i zawodowe młodzieży są w zdecydowanej mierze przekazywane pokoleniowo. Na kontynuowanie nauki częściej decyduje się młodzież ucząca się w liceach, zaś uczniowie ze szkół policealnych oraz zasadniczych szkół zawodowych częściej wskazują na plany podjęcia pracy zawodowej. W wyborze wyższej uczelni młodzież w małym stopniu uwzględnia okoliczności dogodności, ale już przy wskazywaniu przyszłego miejsca pracy badana młodzież zwracała uwagę na bliskość przyszłego miejsca pracy od miejsca aktualnego zamieszkania. Kolejne wnioski wskazują na wysoką rangę zagranicznych staży zawodowych, a także na bezpośredni kontakt z pracodawcą przy poszukiwaniu pracy.

Ostateczna lista hipotez (odpowiadających postawionym zagadnieniom badawczym) jest następująca:

- I. Zainteresowanie uczniów sytuacją na lokalnym rynku pracy jest uwarunkowane sytuacją zawodową rodziców. Większe zainteresowanie sytuacją na lokalnym rynku pracy wykazuje młodzież pochodząca z rodzin o nieustabilizowanej sytuacji zawodowej.
- II. Uczniowie wywodzący się z rodzin inteligenckich w większym stopniu interesują się sytuacją na lokalnym rynku edukacyjnym niż uczniowie wywodzący się z rodzin robotniczych i chłopskich.
- III. Uczniowie liceów ogólnokształcących w większym stopniu niż uczniowie zasadniczych szkół zawodowych oraz szkół policealnych posiadają sprecyzowaną ścieżkę kontynuacji nauki.
- IV. Decydującym motywem wyboru przyszłej uczelni lub miejsca pracy jest bliskość od miejsca zamieszkania.
- V. W wyborze przyszłego kierunku i uczelni wyższej uczniowie biorą pod uwagę przede wszystkim wysokie zarobki związane z przyszłym zawodem.
- VI. Planu dotyczące przyszłego życia zawodowego koncentrują się wokół możliwości zatrudnienia (łatwości znalezienia pracy w danym zawodzie).

¹⁴ „Plany i preferencje edukacyjne i zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych województwa zachodniopomorskiego”, Centrum Doradztwa Strategicznego S.C., Kraków 2007.

- VII. Uczniowie przy podejmowaniu decyzji o wyborze kierunku uczelni wyższej oczekują informacji o perspektywach przyszłego zatrudnienia i wysokości zarobków.
- VIII. Uczniowie szkół policealnych oraz zawodowych częściej biorą udział w zajęciach z doradztwa i poradnictwa zawodowego.
- IX. Uczniowie liceów częściej biorą udział w wolontariacie i innych formach aktywności społecznej.
- X. Uczniowie z mniejszych ośrodków chętniej biorą udział w zajęciach pozaszkolnych niż z ośrodków wielkomiejskich.
- XI. Oczekiwania uczniów wobec przyszłego miejsca pracy i pracodawcy związane są głównie z położeniem w pobliżu miejsca zamieszkania.
- XII. Dominującym pożądanym sektorem/rodzajem przyszłego miejsca pracy są szeroko rozumiane usługi.
- XIII. Aspiracje zawodowe młodzieży szkół ponadgimnazjalnych związane z przyszłym wysokim miejscem w strukturze zarządzania (kierowanie innymi ludźmi).
- XIV. Zdaniem uczniów, czynniki gwarantujące sukces życiowy nie są związane z wyuczonym i wykonywanym zawodem.
- XV. Zdaniem badanych uczniów można znaleźć pracę jedynie u znanych pracodawców, stąd do najważniejszych warunków uzyskania zatrudnienia należą znajomości.
- XVI. Kontakt bezpośredni jest najskuteczniejszą metodą poszukiwania pracy.
- XVII. Uczniowie znają w nieznacznym stopniu różne formy podejmowania pracy (w tym elastyczne formy zatrudnienia, migracja zarobkowa).
- XVIII. Znajomość języków obcych wśród uczniów nie pozwala na podjęcie przez nich pracy zagranicą.
- XIX. Badani uczniowie gotowi są wyjechać poza miejsce zamieszkania jedynie w wypadku uzyskiwania bardzo wysokich zarobków.
- XX. Badani uczniowie ze środowiska wiejskiego oraz małomiasteczkowego w większym, stopniu korzystają z pomocy finansowej niż z ośrodków wielkomiejskich.
- XXI. Częstotliwość korzystania z nowoczesnych środków multimedialnych uzależniona jest typem szkoły. Częściej ze środków multimedialnych korzystają licealiści niż uczniowie pozostałych szkół.
- XXII. W przypadku szkół zawodowych ocena praktycznej nauki zawodu jest poniżej przeciętnej.
- XXIII. Znaczenie wykształcenia w kontekście możliwości zdobycia pracy jest, zdaniem uczniów, drugoplanowe w stosunku do znajomości i szczęścia.
- XXIV. Relacje z nauczycielami wynikają z oceny merytorycznej i kwalifikacji. Im ważniejszy zdaniem uczniów przedmiot oraz wyższe kwalifikacje nauczyciela, tym lepsze relacje.

W badaniach zastosowano otwarte podejście do analizy weryfikacyjnej, co pozwoliło na wskazanie rzeczywiście istotnych zależności. Podejście to polegało na analizie wszystkich zależności statystycznych pomiędzy zmiennymi. Było to możliwe do zastosowania dzięki posiadaniem przez wykonawcę specjalistycznemu oprogramowaniu.

Dobór próby badawczej

Liczebność próby uczniów szkół ponadgimnazjalnych w przeprowadzonych badaniach wynosiła 1181 osób. W schemacie losowym zastosowano dobór losowo-kwotowy. Operatem losowym był spis szkół ponadgimnazjalnych województwa zachodniopomorskiego (według Systemu Informacji Oświatowej ponad 530 szkół publicznych i niepublicznych w 21 powiatach województwa).

Losowanie szkół było warstwowe umiejscowieniem oraz profilem szkół. W tabeli 1 przedstawiono liczebności planowane i zrealizowane w odniesieniu do zróżnicowania przestrzennego. Wykazana różnica dwóch osób mieści się w założonym błędzie.

Tabela 1. Wielkość próby planowanej i zrealizowanej w układzie przestrzennym

Rejon badań	Planowana liczebność	Liczebność zrealizowana	Różnica
Szczecin	330	346	+16
Koszalin	275	287	+12
Powiaty: stargardzki, kołobrzeski, szczeciński, wałecki	220	275	+55
Pozostałe powiaty	275	273	-2
Razem	1100	1181	+81

Ze względu na typ szkoły udział respondentów uczęszczających do danych typów szkół wśród ogółu badanych powinien kształtować się na następującym poziomie: 20% uczniów liceów ogólnokształcących, 40% uczniów techników i liceów profilowanych i 40% zasadniczych szkół zawodowych. W kolejnej tabeli nr 2 zaprezentowano różnice między zaplanowanymi a zrealizowanymi kwotami próby badawczej.

Tabela 2. Wielkość próby planowanej i zrealizowanej w podziale na typy szkół ponadgimnazjalnych

Typ szkoły	Planowana liczebność	Liczebność zrealizowana	Różnica
Liceum ogólnokształcące	220	269	+49
Liceum profilowane, technika i szkoły policealne	440	469	+29
Zasadnicza szkoła zawodowa	440	443	+3
Razem	1100	1181	+81

Ostatecznie, odchyłki w liczebnościach poszczególnych kohort zrealizowanych badań w stosunku do wartości zaplanowanych, zostały zawarte poniżej założonego błędu (5%). Z punktu widzenia logiki doboru próby, zastosowana technika spełnia formalne wymogi poprawności.

Organizacja badań

Badania realizowane były w dniach 2-18 grudnia 2008 roku. W tym samym czasie prowadzone były pozostałe badania w ramach Regionalnego Barometru Rynku Pracy i Edukacji. Powodowało to znaczące kłopoty z identyfikacją realizatorów i przedmiotu ich badań ze strony jednostek oświatowych. Mnogość prowadzonych badań powoduje dezorientację dyrektorów szkół i ich zniechęcenie dla prowadzonych badań. Wskazuje to na potrzebę lepszej koordynacji badań terenowych. Z drugiej strony, prowadzenie badań w tym samym czasie może zapewnić ich wzajemną weryfikowalność. Może jednak – w kolejnej perspektywie - doprowadzić do permanentnego szkolenia respondenta. Respondent, po pewnym czasie, potrafi rozpoznać intencje badacza i odpowiedzieć na zadawane pytania zgodnie z jego oczekiwaniami.

W trakcie realizacji badań nie napotkano jednak na wyraźny opór szkół. Nauczyciele i dyrektorzy szkół odnosili się do ankietatorów z dużym zrozumieniem i chętnie służyli pomocą.

W celu zapewnienia pełnej realizacji założonej próby badawczej stworzono rezerwową próbę o 50% nadwyżce. W przypadku ponadgimnazjalnych szkół ogólnokształcących i zawodowych rezerwowa próba została wykorzystana na poziomie 10-15 %. Natomiast w przypadku zasadniczych szkół zawodowych przyjęta rezerwa okazała się niewystarczająca.

Ogólna tendencja w preferencji wybieranych typów szkół znacząco wyróżnia szkoły o profilu ogólnym, a nie zawodowym. Dodatkowo w strukturę oczekiwanego wykształcenia interweniują ambicje rodziców oraz dostępność wyższych form kształcenia (do wykształcenia wyższego włącznie). Ostatecznie, szkolnictwo zawodowe, a zwłaszcza zasadnicze, jest mniej pożądane i cenione przez potencjalnych kandydatów. Szkoły zawodowe napotykają na trudności w pozyskiwaniu nowych uczniów.

Sytuacja ta miała wyraźny wpływ na realizację badań, gdyż liczba tegorocznych uczniów ostatnich klas zasadniczych szkół zawodowych jest znacząco niższa w stosunku do lat wcześniejszych. Wreszcie uczniowie szkół zawodowych odbywają zajęcia praktyczne, które uniemożliwiają wręcz dotarcie do respondentów i przeprowadzenie badań. Naszym zdaniem należy w kolejnych latach systematycznie dostosowywać udział uczniów zasadniczych szkół zawodowych do ich ogólnej liczby.

W wyniku zastosowanego losowania w próbie znalazły się jednostki oświatowe wskazane w tabeli nr 3.

Tabela 3. Szkoły objęte badaniami empirycznymi

<i>Miejsce realizacji badań (nazwa szkoły)</i>
LO Nr 4, ul. Św. Kingi 4, Szczecin
Technikum Łączności, ul. Ku Słońcu 27/30, Szczecin
Zespół Szkół Integracyjnych, ul. Korczaka 53, Police
Zespół Szkół Nr 2, Os. Zachód B15/a, Stargard Szczeciński
Zachodniopomorskie Centrum Edukacyjne, Hoża 6, Szczecin
Zespół Szkół Nr 3 (ZSZ Nr 2, Technikum Zawodowe Nr 2), ul. Bankowa 13, Wałcz
Technikum Zawodowe nr4, ZSZ nr 1, ul. Koszalińska 81, Szczecinek
Zespół Szkół Nr 7, Technikum Budowlane, ul. Orląt Lwowskich 18, Koszalin
Zespół Szkół Nr 10, Technikum Samochodowe, ul. Gnieźnińska 8, Koszalin
Zespół Szkół Nr 9, Technikum Elektroniczne, ul. Jedności 9, Koszalin
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1, ul. Łużycka 91, Gryfino
Zespół Szkół Nr 2, LO Nr 2, ul. Mieszka I 4, Stargard Szczeciński

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych, LO Nr 1, ul. Niepodległości 1, Goleniów
Zespół Szkół Budowlano-Technicznych, ZSZ Nr 3, Składowa 2A, Stargard Szczeciński
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Cz. Miłosza, ZSZ, ul. 11 Listopada 10, Gryfice
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Wojewódzkiego Zakładu Doskonalenia Zawodowego, ul. Kilińskiego 3, Szczecin
Zespół Szkół Ogólnokształcących, LO Nr 1 ul. Łopuskiego 42, Kołobrzeg
Zespół Szkół Nr 2 Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego, ZSZ, ul. Młodych Techników 5, Pyrzyce
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 2, ul. Strzelecka 51, Myślibórz
Zespół Szkół Budowy Okrętów, ZSZ Nr 8, Szczecin, Willowa 2
Zespół Szkół Nr 6, ZSZ Nr 6, Szczecin, Sowińskiego 3
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 15, Szczecin, Jagiellońska 58
Zespół Szkół Budowlanych, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 1, Unisław 33/34, Szczecin
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Towarzystwa Salezjańskiego, ul. Ku Słońcu 124, Szczecin

Kontrola i nadzór

W trakcie realizacji badań zastosowano trzy niezależne procedury kontroli rzetelności. Obejmowały one:

1. losowy dobór ankierów do miejsc realizacji badań terenowych (*zasada oderwania od środowiska- ankierzy przeprowadzali badania w miejscach im nieznanych*);
2. telefoniczna kontrola miejsca, czasu i przedmiotu badań (*zasada efektu zapamiętania*);
3. formalna analiza poprawności wypełnionych kwestionariuszy (*zasada poprawności – w wyniku analizy odrzucono 69 kwestionariuszy niekompletnie wypełnionych*).

Zastosowane metody kontroli rzetelności zapewniły wysoką gwarancję poprawnej realizacji badań. Najważniejszym gwarantem rzetelności badań były jednak kwalifikacje ankierów. Ankierzy realizujący badania byli bowiem kontrolerami jakości w pierwszej instancji. Ich odpowiednia postawa podczas badań pozwoliła na uniknięcie zjawisk niepożądanych oraz na właściwą atmosferę w trakcie wypełniania ankiet przez uczniów.

Wyniki badań

Preferencje i plany edukacyjne uczniów

Wybór szkoły ponadgimnazjalnej jest jednym z najważniejszych wyborów życiowych każdego człowieka. Znaczenie tego wyboru wynika z konsekwencji, jakie on przynosi. Niemal automatycznie wybór szkoły określa dalsze losy edukacyjne oraz miejsce na rynku pracy.

Tabela 4. Motywy wyboru szkoły wskazane przez respondentów w 2007 i 2008 roku.

Odpowiedzi	2007 rok [%]	2008 rok [%]	Różnica
Ze względu na zainteresowania	51%	49%	-2%

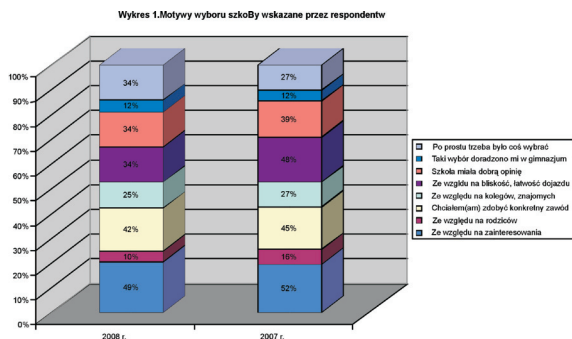
Ze względu na rodziców	16%	10%	-6%
Chciałem(am) zdobyć konkretny zawód	45%	42%	-3%
Ze względu na kolegów, znajomych	27%	25%	-2%
Ze względu na bliskość, łatwość dojazdu	48%	34%	-14%
Szkoła miała dobrą opinię	38%	34%	-5%
Taki wybór doradzono mi w gimnazjum	12%	12%	0%
Po prostu trzeba było coś wybrać	27%	34%	+7%

Uwaga: Wartości procentowe obliczane były względem ogółu badanych w poszczególnych latach. Badani mogli wybrać dowolną liczbę odpowiedzi.

W porównaniu do 2007 roku zmalała liczba osób, które przy wyborze szkoły ponadgimnazjalnej kierowały się względami merytorycznymi. Nadal dominują opinie, że wybór szkoły był podyktowany własnymi zainteresowaniami. Jednak już na drugim miejscu przeważa opinia o wyborze konkretnego zawodu.

W porównaniu do 2007 roku zmalała liczba osób, które wybór szkoły uzależniały od bliskości jej położenia. Zwiększyła się zaś liczba osób nie kierujących się żadnymi względami – 34% badanych (więcej niż co trzeci!) stwierdziło, że wybór szkoły ponadgimnazjalnej był przypadkowy [wypowiedź: „po prostu trzeba było coś wybrać”].

Uczniowie w niewielkim stopniu zdają sobie sprawę z konsekwencji wyboru określonego typu szkoły. Niemniej jednak, pomimo niewielkich różnic sięgających kilku procent, zmiany preferencji w wyborze szkoły są niewielkie. Wysoka [14%] różnica we wskazanym kryterium odległości nie zmienia znacząco rangi tego kryterium – jest trzecim według częstotliwości kryterium w 2008 roku wobec drugiego w roku poprzednim.

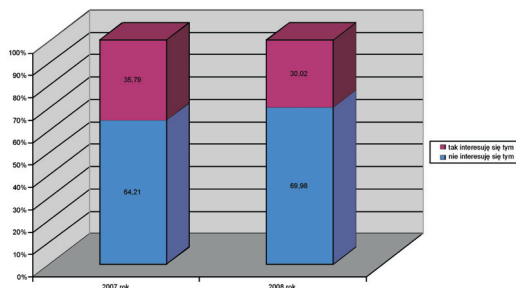

Na zbliżonym poziomie pozostają kryteria odnoszące się do opinii o szkole (34% wobec 38% rok wcześniej), porada otrzymana w gimnazjum (w obu badaniach po 12%), a także wpływ kolegów i znajomych (27 i 25% w poszczególnych latach).

Z przedstawionych opinii badanych rysuje się bardzo wyraźny wzór wyboru ścieżki edukacyjnej. Gimnazjalista przy wyborze dalszej edukacji pragnie przede wszystkim rozwijać swoje zainteresowania, zdobyć konkretny zawód, mieć nieuciążliwy dojazd do szkoły, która będzie cieszyła się dobrą opinią, a wreszcie nadal utrzymywać kontakty ze swoimi znajomymi i kolegami.

W 2008 roku zmalała także liczba osób zainteresowanych ofertą edukacyjną – z 35% do 30% (wykres 2). Tym samym blisko 70% badanych stwierdziło, że nie interesuje się dostępną ofertą edukacyjną.

Wykres 2. Deklarowane zainteresowanie dostępnymi ofertami edukacyjnymi

Jednak respondenci deklarujący swoje zainteresowanie ofertą edukacyjną wykazują większą znajomość źródeł informacji.

Liczba osób wskazujących na ofertę dostępną w Powiatowych Urzędach Pracy jest nieznacznie wyższa (16% wobec 15,6%), ale w pozostałych przypadkach różnice są wyższe. Ponad 5% stwierdziło, że zna ofertę Zakładów Doskonalenia Zawodowego, OHP, Szkolnego Ośrodka Kariery oraz różnych stowarzyszeń i organizacji pozarządowych. Nieco mniej, bo 4,3% badanych wskazało na znajomość oferty Centrum Kształcenia Ustawicznego. Generalnie jednak we wszystkich przypadkach deklarowana znajomość ofert edukacyjnych jest wyższa, niż w roku 2007.

Mniejsza liczba osób deklarujących zainteresowanie ofertą edukacyjną jest ściśle skorelowana z liczbą osób pragnących kontynuować naukę. W tabeli 5 zawarto rozkłady odpowiedzi na pytanie o treści „Czy po ukończeniu szkoły, do której chodzisz obecnie zamierzasz kształcić się dalej?”

Wykres 3. Źródła informacji o ofercie edukacyjnej

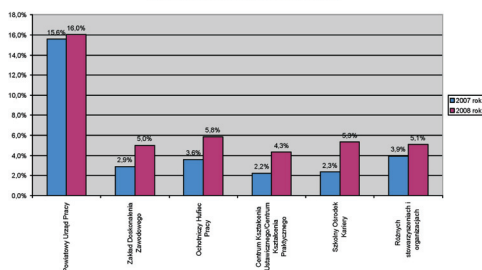

Tabela 5. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Czy po ukończeniu szkoły, do której chodzisz obecnie zamierzasz kształcić się dalej?”

Odpowiedzi	w % w 2007 roku	w % w 2008 roku
nie	6,47	8,21
jeszcze nie wiem	21,81	23,88
tak	71,73	66,13

Odsetek osób pragnących kontynuować naukę jest niemal identyczny z odsetkiem osób, które nie wykazują żadnego zainteresowania ofertą edukacyjną. Może to wynikać ze sprecyzowanych planów tych respondentów – oni już wiedzą, jak będzie wyglądała ich najbliższa przyszłość edukacyjna.

Kolejne pytania pozwala na taką konkretyzację planów edukacyjnych. W porównaniu do ubiegłego roku udział osób niezdecydowanych jest wyższy – 26% w stosunku do 18,5%. Mniej osób ma zamiar wybierać się na studia dzienne – 32% w stosunku do 43% w roku ubiegłym. Znacząco więcej respondentów wybiera się na kształcenie uzupełniające – ponad 20% w stosunku do 8%. Zmalała także liczba osób ubiegających się na studia wieczorowe i zaoczne. Liczba chętnych do studiowania w tego rodzaju formach zmniejszyła się z 46% do 34%.

Generalną tendencją w planach edukacyjnych jest – w relacji do ubiegłego roku – powracanie do nauki praktycznie użytecznych umiejętności. Takimi umiejętnościami są kwalifikacje zdobyte w toku kształcenia zawodowego w szkołach zawodowych: zasadniczych, technikach i liceach profilowanych¹⁵.

Tabela 6. Odpowiedzi na pytanie „Gdzie będziesz starał się kontynuować naukę?” [w %]

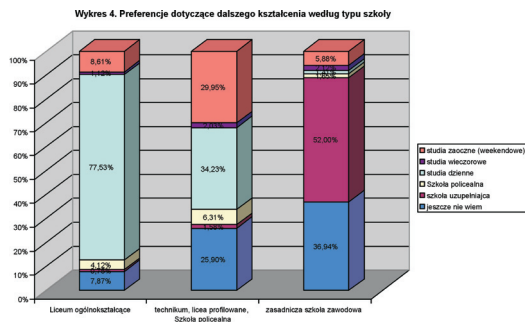
Odpowiedzi	2007 rok	2008 rok
jeszcze nie wiem	18,49	25,79
szkoła uzupełniająca	8,17	20,25
szkoła policealna	6,9	4,05
studia dzienne	43,49	32,13
studia wieczorowe	2,3	1,85
studia zaoczne (weekendowe)	20,63	15,93

Dalsze plany edukacyjne uczniów uzależnione są typem szkoły, do której uczęszczali. Jest to bardzo silna zależność (w granicach 0,7 C Pearsona korygowanego). W trzech grupach szkół wzory edukacyjne są bardzo wyraźne.

Dla uczniów liceów ogólnokształcących dalszą drogę edukacyjną stanowią dzienne studia wyższe. Ponad 77% licealistów wskazuje właśnie na swoją dalszą edukację na studiach dziennych. Kolejne niemal 10% badanych zdecydowanych jest studiowanie w trybie zaocznym lub wieczorowym. Jedynie 4% badanych mówi o szkole policealnej, a niespełna 8% badanych licealistów jeszcze nie podjęło decyzji o swojej dalszej edukacji.

Odmienne model edukacji prezentują uczniowie maturalnych i pomaturalnych szkół zawodowych, zwłaszcza techników i liceów zawodowych. Także tutaj najliczniejsza jest kategoria uczniów pragnących podjąć studia dzienne. Jest jednak ich znacznie mniej niż wśród licealistów, bo 34%. Znacznie liczniejsza jest za to kategoria pragnąca podjąć studia zaoczne i wieczorowe. Łącznie stanowią oni blisko 32% badanych, czyli trzykrotnie więcej niż wśród licealistów. Wydaje się, że dla tej kategorii badanych studia wydają się równie ważne jak dla licealistów, ale nie chcą oni tracić możliwości jednoczesnej pracy zawodowej. Wśród uczniów szkół technicznych wyższy niż wśród licealistów jest odsetek osób nie zdecydowanych, co do dalszej swej edukacji. Brak wyrobionego zdania deklaruje tutaj aż 26% badanych.

¹⁵ Uzyskany wynik może być efektem doboru próby badawczej wynikającego z przyjętych kryteriów.

Jeszcze większy odsetek osób niezdecydowanych odnośnie dalszego kształcenia występuje wśród uczniów zasadniczych szkół zawodowych. Więcej niż co trzeci z badanych (37%) jeszcze nie wie, czy będzie dalej się uczyć. Ponad połowa badanych (52%) pragnie kontynuować naukę w szkole uzupełniającej. Pewna niewielka część badanych myśli o dalszych perspektywach edukacyjnych – o studiach, od których oddziela ich jeszcze przystąpienie w szkole średniej do matury.

Preferencje edukacyjne młodzieży z poszczególnych rodzajów szkół jest logiczną konsekwencją ich dotychczasowej drogi kształcenia. W tych opiniach jest więc realizm w ocenie własnych możliwości.

Respondentom zadano dodatkowe pytanie dotyczące kryteriów oceny swej dalszej edukacji. Dla zdecydowanej większości, najważniejszą przesłanką w wyborze przyszłej szkoły są własne zainteresowania.

Tabela 7. Przesłanki wyboru przyszłej szkoły w 2007 i 2008 roku

Odpowiedzi	w 2007 roku	w 2008 roku	Różnica
swoimi zainteresowaniami	87,7%	79,3%	-8,4%
radami rodziców	14,0%	9,0%	-5,0%
chęcią zdobycia konkretnego zawodu	76,1%	57,3%	-18,8%
radami kolegów, znajomych	9,5%	9,4%	-0,1%
bliskością, łatwością dojazdu	17,7%	15,2%	-2,5%
dobrą opinią o szkole	39,6%	27,5%	-12,1%
radami uzyskanymi w obecnej szkole	12,4%	9,7%	-2,7%
wybiórę cokolwiek – ważne tylko żeby jeszcze nie kończyć edukacji	5,0%	8,4%	+3,4%

Uwaga: Nie uwzględniono braków danych. Wartości procentowe obliczane były względem ogółu badanych w poszczególnych latach. Badani mogli wybrać dowolną liczbę odpowiedzi.

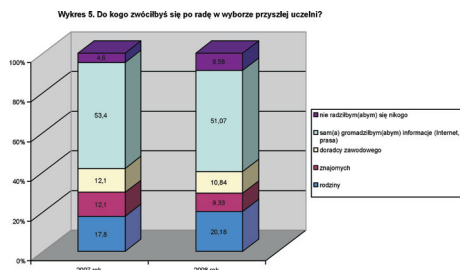
Hierarchia ważności w ocenie wyboru dalszej nauki w 2007 i 2008 roku są bardzo zbliżone. W obu grupach badanych osób na kolejnych miejscach znajduje się chęć zdobycia konkretnego zawodu oraz dobra opinia o szkole. Jedynie rady rodziców zdają się mieć obecnie mniej istotne znaczenie niż rok wcześniej – w rankingu uległy radom uzyskanym w szkole, a także tych od kolegów i znajomych. W 2008 roku wzrosła liczba osób, które nie przywiązywały żadnego znaczenia do wyboru swej przyszłej szkoły, a chcieli jedynie kontynuować naukę.

Podobnie, jak w badaniach z 2007 roku, badanym zadano pytania dotyczące ich planów

związanych z przyszłymi studiami. Pierwsza kwestia dotyczy postrzegania wpływu innych osób na decyzję o wyborze przyszłych studiów, druga zaś oceny przydatności studiów w ich dalszym życiu.

Respondenci w zdecydowanej większości stwierdzili, że przy wyborze studiów gromadziliby o nich informacje samodzielnie (ponad 50% w obu badaniach). W drugiej kolejności rady szukałoby u rodziny, a dopiero później u doradcy zawodowego i znajomych.

W porównaniu do roku 2007 wzrosła liczba osób, które chcą podejmować decyzje samodzielnie, bez radzenia się kogokolwiek. Osób takich jest w 2008 roku blisko 9%.

Jeśli chodzi o nadzieje związane z ukończeniem studiów wyższych, to także w tym wypadku zakres zmian w preferencjach badanych jest niewielki. W obu okresach hierarchia ocen jest niemal identyczna.

Tabela 8. Nadzieje związane z ukończeniem studiów wyższych w 2007 i 2008 roku.

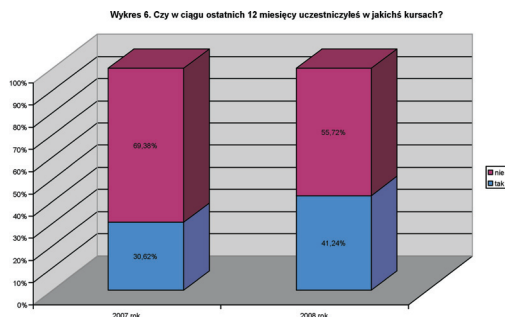
Odpowiedzi	2007 rok	2008 rok	Różnica
zapewnią mi dobrą pozycję zawodową	80,60%	73,0%	-7,58%
pozwolą mi poszerzyć wiedzę i zainteresowania	56,30%	50,8%	-5,53%
są niezbędne abym znalazł pracę	58,90%	44,6%	-14,27%
pozwolą spełnić ambicje moje i/lub moich najbliższych	36%	27,9%	-8,12%
pozwolą mi wymigać się/uciec przed wojskiem	7,50%	4,5%	-3,02%
na studiach chciał(a)bym się dobrze bawić	19,40%	20,7%	+1,32%
nie mam sprecyzowanych oczekiwań wobec wyższej uczelni	8%	7,9%	-0,07%

Uwaga: Respondenci mogli wybrać dowolną liczbę odpowiedzi, stąd nie sumują się one do 100%.

Znacząco zmalały jedynie obawy, że brak wyższego wykształcenia uniemożliwi podjęcie stałej pracy. Tę różnicę możemy jednak tłumaczyć odmiennymi składami prób badawczych. W próbie z 2008 roku większy jest udział uczniów szkół zawodowych, co powoduje większe ważenie na uśrednionej opinii tej właśnie kategorii. Dla licealistów nie ukończenie studiów oznacza brak jakiegokolwiek zawodu, zupełnie odwrotnie, niż w przypadku uczniów szkół zawodowych. Najprawdopodobniej tym należy tłumaczyć fakt, że jedyną nadzieją, która została wyżej oceniona niż w roku ubiegłym, była opinia, że studia pozwolą na dobrą zabawę.

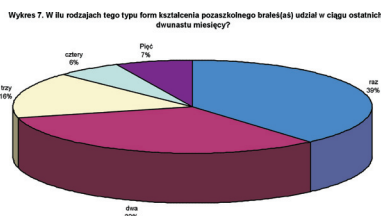
Niemniej jednak, wciąż dla badanych przyszłych studentów najważniejszym motywem podjęcia studiów jest zapewnienie dobrej pozycji zawodowej, poszerzenie horyzontów, a wreszcie – omawiane już – zapewnienie przyszłego zatrudnienia.

W 2008 roku wzrosła liczba osób uczestniczących w kursach i innych formach pozaszkolnego dokształcania.

Wzrost jest znaczący, bo obejmujący ponad 10% ogółu badanych. Uczestnictwo w kursach jest silnie uwarunkowane typem szkoły, do której uczęszczają respondenci. Warto wspomnieć, że blisko 64% licealistów deklaruowało swój udział w zajęciach pozalekcyjnych, 41% uczniów liceów profilowanych, 44% techników i tylko 26% uczniów zasadniczych szkół zawodowych.

Blisko 40% uczestników kursów brało udział w ciągu ostatniego roku jeden raz, 32% dwukrotnie, 16% trzykrotnie, 6% czterokrotnie, a około 7% badanych brało udział w pięciu różnego rodzaju szkoleniach.

Aktywność niektórych uczniów pod tym względem jest zresztą bardzo imponująca. Wiele osób, obok niemal obligatoryjnego kursu nauki jazdy, uczestniczyło w kursach kosmetycznych, językowych i przygotowawczych do matury. Wśród mężczyzn bardziej popularne były kursy zawodowe: obsługi wózka widłowego czy spawacza.

Jedynie 23% badanych uczniów podało nazwę kursu lub kursów, w których uczestniczyło. Są to zarówno kursy dokształcające, uzupełniające, jak i kształcące nowe umiejętności zawodowe. Nazwy kursów i szkoleń wskazanych przez badanych zawarto w tabeli 9.

Tabela 9. Kursy i szkolenia (w ciągu ostatnich 12 miesięcy).

Nazwa kursu	Liczba uczestników	[w %]
prawo jazdy	58	21,48%
językowe	54	20,00%
obsługi sztaplarki	22	8,15%

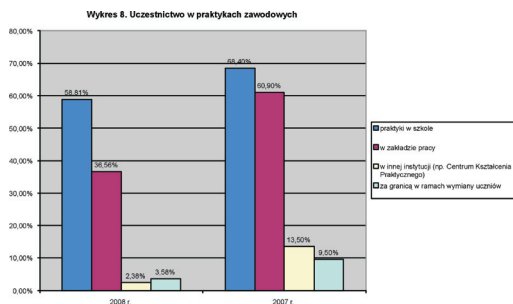
kursy zawodowe	20	7,41%
spawacza	14	5,19%
pierwsza pomoc, ratownictwo medyczne	13	4,81%
maturalne (przygotowawcze)	10	3,70%
masażu, kosmetyczne, wizażysty, technologia fryzjerska, stylizacja	10	3,70%
BHP	8	2,96%
praca z dziećmi (wychowawca)	8	2,96%
spawacz, prawo jazdy	5	1,85%
biologia	4	1,48%
informatyka	4	1,48%
przedsiębiorczy taksówkarz	4	1,48%
gastronomiczny	4	1,48%
kurs na przewóz rzeczy	4	1,48%
rysunek, języki	3	1,11%
pływanie	3	1,11%
trenerski sportowy	2	0,74%
ratownik	2	0,74%
barmański	2	0,74%
elektryk do 1000 VOLT	2	0,74%
taneczne	2	0,74%
nurkowanie	1	0,37%
prowadzenie przedsiębiorstwa	1	0,37%
budowlane	1	0,37%
sędziego piłki nożnej	1	0,37%
malarstwa	1	0,37%
inspektor zwierząt	1	0,37%
szybkiego czytania	1	0,37%
przedmałżeński	1	0,37%
wysokościowy	1	0,37%
obsługa dźwigów (żuraw)	1	0,37%
chemia	1	0,37%
rysunku architektonicznego	1	0,37%
gry na gitarze	1	0,37%

Uwaga: Nie uwzględniono braków danych.

Uczestnicy seminariów (5 osób) wskazało np. na seminarium afrykoznawcze (2 osoby). Wśród uczestników szkoleń najczęściej wskazano zaś na szkolenia z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy (11 osób), szkolenia zawodowe, handlowe, taneczne, informatyczne, medyczne lub sportowe (od 2 do 7 osób).

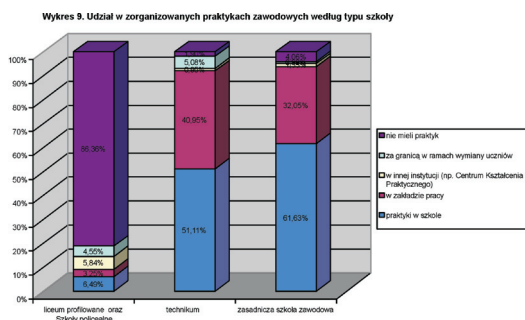
Korepetycje, czy jak określa się je w ankiecie – prywatne lekcje, dotyczyły głównie nauki języków obcych (129 osób – ponad 11% ogółu badanych), matematyki (29 osób – 2,5%), fizyki, chemii, biologii (łącznie około 30 osób), a także nauka muzyki, języka polskiego, czy też po prostu „ogólne korepetycje”, w których uczestniczyło 41 osób (3,5% ogółu badanych).

Podobnie, jak w 2007 roku, respondentów zapytano o uczestnictwo w praktykach zawodowych. Pytaniem tym objęto wyłącznie uczniów szkół zawodowych.

Niestety, udział młodzieży w praktykach zawodowych jest w bieżącym roku niższy, niż rok wcześniej. Dotyczy to wszystkich kategorii zajęć praktycznych, od praktyk w szkole (spadek o blisko 10%), aż po praktyki zagraniczne (blisko 6% spadek). Najwyższy spadek odnosi się jednak do praktyk w zakładzie pracy. Jest to spadek z blisko 51% do niespełna 37% w roku bieżącym, czyli o 24%.

Praktyki zawodowe podlegają w szkołach dużym zmianom. Dyrekcje szkół posiadają dużą swobodę w ich organizowaniu. Zainteresowanie praktykami ze strony firm jest również zmienne i wynikające z koniunktury gospodarczej. Przyjęcie praktykantów do zakładu pracy jest dużym obciążeniem organizacyjnym, stąd w okresie dobrej prosperity praktykanci nie są przyjmowani do zakładów.

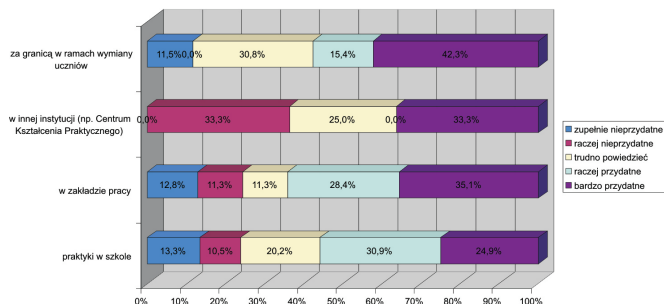

Sytuację praktyk zawodowych dobrze ilustruje wykres 8, na którym przedstawiono zróżnicowanie uczestnictwa w praktykach zawodowych typem szkoły, do jakiej uczęszczają respondenci. Widać tutaj wyraźnie, że obciążenie praktyki jest największe w zasadniczych szkołach zawodowych, a najmniejsze w liceach profilowanych. Dość tu przytoczyć tylko dwie liczby: 94% uczniów zasadniczych szkół zawodowych uczestniczy w praktykach zawodowych w szkole lub zakładzie pracy, a ponad 86% uczniów liceów profilowanych nie uczestniczyło w żadnej praktyce zawodowej. Sytuacja uczniów techników jest pośrednia – w praktykach uczestniczyło ponad 92% respondentów – częściej od uczniów szkół zasadniczych odbywają praktyki w zakładzie pracy

niż w szkole. Praktyki zagraniczne oraz w centrach kształcenia praktycznego częściej były za to udziałem uczniów szkół profilowanych oraz techników.

Częstość odbywania poszczególnych praktyk zawodowych jest odwrotnie proporcjonalna do oceny ich przydatności. Najlepiej oceniane są praktyki rzadziej mające miejsce – zagraniczne oraz w centrach kształcenia praktycznego.

Wykres 10. Ocena praktyk zawodowych

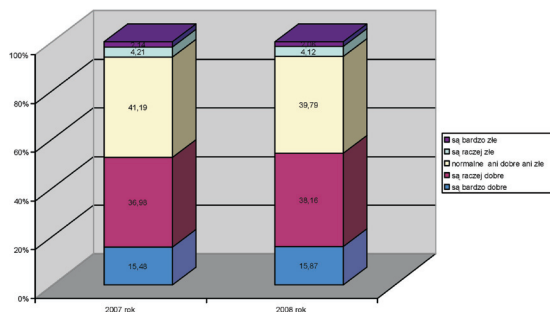

Najniżej oceniane są zaś praktyki odbywające się w szkole. Jednak nawet tutaj, aż 56% respondentów ocenia je pozytywnie.

Generalna ocena praktyk według typu szkoły wykazuje podobną tendencję, jak w roku ubiegłym. Blisko 53% uczniów techników swoje praktyki określiło jako przydatne lub bardzo przydatne (w 2007 roku 68,54%). Ten sam wskaźnik dla uczniów szkół zasadniczych jest wyższy i wynosi 66% (72% w 2007 roku).

Ostatnią kwestią opisującą sytuację szkolną uczniów szkół ponadgimnazjalnych jest ocena ich relacji z nauczycielami oraz określenie skali korzystania z pomocy stypendialnej. Ocena relacji z nauczycielami, podobnie jak w 2007 roku koncentrowała się na opiniach neutralnych. Blisko 40% badanych stwierdziło, że ich relacje z nauczycielami są normalne, nie są ani złe, ani dobre. Generalnie jednak przeważały opinie pozytywne. Łączna liczba odpowiedzi oceniających relacje z nauczycielami jako raczej dobre i bardzo dobre wynosiła 54% i była wyższa niż w 2007 roku o 1,5%.

Wykres 11. Ocena relacji z nauczycielami

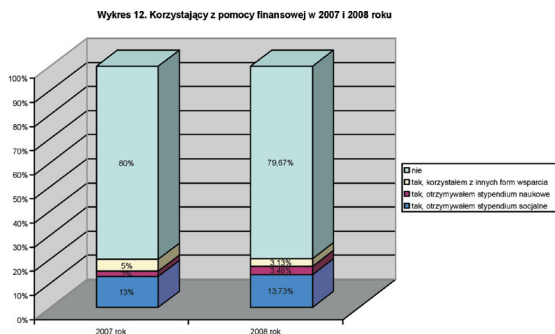
W okresie minionego roku nie zaistniała istotna różnica w odniesieniu do skali korzystania przez uczniów z pomocy materialnej. Jak możemy zauważyć na wykresie 11, zarówno w 2007 roku, jak i obecnie, z pomocy stypendialnej nie korzystało 4/5 badanych.

Na zbliżonym poziomie w próbie była obecna kategoria korzystających ze stypendiów soc-

jalnych – w granicach 13-14%. W roku 2008 na nieco wyższym poziomie uczniowie otrzymywali stypendia naukowe – w granicach 3,5% w stosunku do 2% w ubiegłym roku.

Mniej liczne były jednak inne formy wsparcia. Korzystało z nich w 2008 roku 3,1% wobec 5% w 2007 roku.

Najrzadziej pomoc finansową otrzymywali uczniowie liceów ogólnokształcących (prawie 85% licealistów nie otrzymywało pomocy stypendialnej) oraz liceów profilowanych (80,5%). Tradycyjnie najbardziej niebezpieczna młodzież trafiała do techników i szkół zawodowych. Odsetek osób korzystających z tej pomocy wynosił odpowiednio 78 i 77%. Ze statystycznego punktu widzenia różnice między typami szkół nie są tutaj istotne.

Preferencje i plany zawodowe uczniów

Przeprowadzone badania oprócz planów edukacyjnych obejmowały także preferencje i plany zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych województwa zachodniopomorskiego. Połączenie tych dwóch obszarów pozwala na określenie miejsca na rynku pracy uczniów obecnie kończących edukację na poziomie ponadgimnazjalnym: licealnym, techników i zasadniczych szkół zawodowych.

W tej części raportu omówione zostaną opinie respondentów na temat ich motywów przy wyborze przyszłej pracy, oceny możliwości podjęcia pracy we własnym powiecie, zamiaru rozpoczęcia pracy po ukończeniu szkoły, metod poszukiwania pracy, a następnie warunków tej pracy: jej czasu, miejsca, wysokości wynagrodzenia.

Respondenci w swych opiniach na temat kryteriów oceny swej przyszłej pracy niewiele różnili się od swych kolegów wypowiadających się rok wcześniej. Podobnie, jak rok wcześniej, najczęściej badani wskazywali na atrakcyjność przyszłej pracy pod względem satysfakcji z jej wykonywania (67,5%) oraz wysokości oferowanych zarobków (61 %).

Tabela 10. Kryteria oceny przyszłej pracy w 2007 i 2008 roku.

gdybyś wybierał(a) w przyszłości pracę to czym byś się kierował?	2007 r.		2008 r.		Różnica
	N	[%]	N	[%]	
tym czy praca będzie ciekawa – jej wykonywanie da mi satysfakcję	903	71,67%	791	67,43%	-4,24%
radami rodziny, znajomych, starszych kolegów, którzy już pracują	92	7,30%	86	7,33%	+0,03%

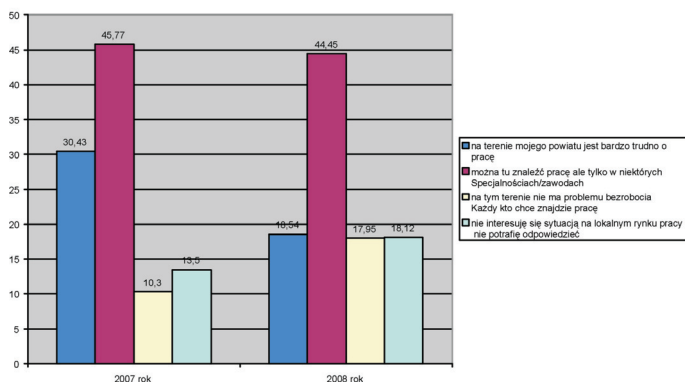
możliwością pracy w moim zawodzie	578	45,87%	465	39,64%	-6,23%
bliskością, łatwością dojazdu	172	13,65%	174	14,83%	+1,18%
dobrą opinią o pracodawcy	197	15,63%	186	15,86%	+0,23%
radami uzyskanymi w obecnej szkole	20	1,59%	15	1,28%	-0,31%
wysokością oferowanych zarobków	894	70,95%	716	61,04%	-9,91%
tym czy praca da mi możliwość rozwoju	442	35,08%	298	25,40%	-9,68%
wybiore cokolwiek – ważne tylko żeby coś zarobić	40	3,17%	39	3,32%	+0,15%

Uwaga: W tabeli nie uwzględniono braków danych.

Na kolejnych miejscach znalazły się oceny pracy pod względem możliwości zatrudnienia w wyuczonym zawodzie (40%) oraz możliwości rozwoju w pracy (25,4%). Także kolejność kolejnych kryteriów oceny jest identyczna jak w 2007 roku. Są to: bliskość, dobra opinia o pracodawcy (16%), łatwość dojazdu (15%), rady rodziny, znajomych, starszych kolegów (7,3%) oraz rady uzyskane w obecnej szkole (1,3%). Na podobnym poziomie pozostała także liczba osób, które twierdzą, iż wybiorą jakąkolwiek pracę (3,3%).

W porównaniu do 2007 roku zmalała liczba negatywnych ocen dotyczących braku możliwości zatrudnienia w powiecie zamieszkania respondentów. Odsetek osób uważających, iż „jest bardzo trudno o pracę” wyraziło w bieżącym roku 18,5% badanych wobec 30,4% w roku ubiegłym. Najliczniejsze są opinie o możliwościach ograniczonego zatrudnienia w powiecie. Zdania, że w powiecie „można znaleźć pracę, ale tylko w pewnych zawodach” wyraziło 44,5% wobec 45,8% w roku ubiegłym.

Wykres 13. Ocena możliwości zatrudnienia w powiecie

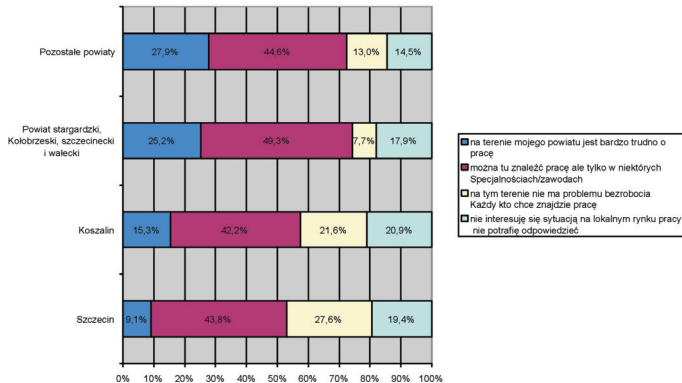
O większym optymizmie badanych świadczy też liczba opinii o braku bezrobocia w powiecie. W 2008 roku pogląd taki wyraziło 18% badanych, podczas gdy jeszcze rok wcześniej uważało tak 10% badanych. Także deklarowany brak zainteresowania sytuacją na rynku pracy (18% wobec 13,5%) można zinterpretować jako wyraz świadomościowej poprawy sytuacji na rynku pracy lub orientację badanych na inne, nielocalne rynki.

Taką tezę potwierdza analiza oceny lokalnego rynku pracy w odniesieniu do rejonu prowadzonych badań (wykres 13). Najkorzystniejsza ocena występuje w Szczecinie, którego sytuacja na rynku pracy województwa jest rzeczywiście najkorzystniejsza. Właśnie respondenci z tego miasta twierdzili, że z otrzymaniem pracy nie ma żadnego problemu – każdy chętny otrzyma pracę. Naj-

mniej osób z tego miasta uważało też, jest tutaj trudno z otrzymaniem pracy.

Z prezentowanych na wykresie danych wynika, że ocena sytuacji na lokalnym rynku pracy ulega pogorszeniu w kolejnych rejonach badań. Tak więc sytuacja w ocenie respondentów jest nieco gorsza w Koszalinie niż w Szczecinie, ale lepsza niż w powiatach stargardzkim, kołobrzeskim, szczecińskim i waleckim. Najgorsza sytuacja jest zaś w pozostałych powiatach województwa zachodniopomorskiego.

Wykres 14. Ocena lokalnego rynku pracy według rejonów badań

Warto jednak wiedzieć, że mimo występującej liniowości, zależność nie jest istotna statystycznie (wartości wskaźników d-Hellwiga oraz C Pearsona są poniżej wartości granicznej).

Tabela 11. Dominujący profil gospodarki według rejonów badań.

Jak sądzisz, jaki jest główny profil działalności firm w Twojej okolicy?	Szczecin	Koszalin	stargardzki, kołobrzeski, szczeciński i walecki	pozostałe powiaty
przeważają firmy produkcyjne	18,6%	9,1%	15,1%	17,7%
są to głównie firmy handlowo-usługowe	55,4%	68,7%	56,6%	51,9%
dominują firmy budowlane	19,0%	18,5%	19,6%	20,8%
największe znaczenie mają firmy rolnicze oraz obsługujące rolnictwo	3,9%	2,9%	6,0%	9,2%
inne firmy	3,0%	0,7%	2,6%	0,4%

Uwaga: W tabeli nie uwzględniono braków danych.

Badanym zadano pytanie dotyczące dominującego profilu firm działających w ich okolicy. Z zebranych opinii wynika, że uczniowie szkół usytuowanych w bardziej peryferyjnych gospodarstwach powiatów wskazują na większe znaczenie firm rolniczych oraz obsługi rolnictwa. Poza Koszalinem, gdzie występuje najniższy wskaźnik, w pozostałych rejonach badań jest podobny odsetek opinii respondentów o znaczeniu firm produkcyjnych (w granicach 15-18%). We wszystkich rejonach, zdaniem respondentów, dominują firmy handlowo-usługowe.

Przejdźmy wreszcie do najistotniejszego pytania tej części raportu, pytania o planowane podjęcie pracy po ukończeniu aktualnej szkoły.

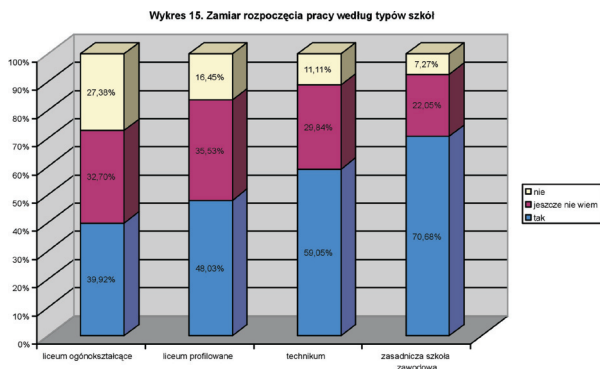
Tabela. 12. Zamiar rozpoczęcia pracy po ukończeniu szkoły.

Czy po ukończeniu obecnej szkoły zamierzasz podjąć pracę?	2007 r.		2008 r.		Różnica
	N	[%]	N	[%]	
Tak	664	52,7	675	57,69	+4,99
Jeszcze nie wiem	404	32,0	331	28,29	-3,77
Nie	189	15,0	164	14,02	-0,98

Uwaga: Nie uwzględniono braków danych.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 13, w badanym okresie między 2007 a 2008 rokiem, odsetek osób pragnących podjąć pracę po ukończeniu szkoły wzrósł o 5% i wynosi obecnie blisko 58% tegorocznych absolwentów. Tak wysoki wskaźnik chęci podjęcia pracy w kontekście wcześniej wskazywanej gotowości do dalszego kontynuowania nauki (jedynie 8,7% respondentów stwierdziło, że nie będzie uczyć się dalej) świadczyć może o planowanymłączeniu pracy z nauką.

Z porównania zamiaru rozpoczęcia pracy z typem szkoły, do jakiej uczęszczali respondenci wynika, że odsetek osób pragnących podjąć pracę wzrasta wraz z „zawodowieniem” poszczególnych typów szkół. Największy odsetek pragnących podjąć pracę uczęszcza do zasadniczych szkół zawodowych (71%). Mniej więcej po 10% mniejszą chęć do podjęcia pracy deklarują kolejno tegoroczni uczniowie ostatnich klas techników (59%), liceów profilowanych i szkół policealnych (48%) i liceów ogólnokształcących (40%).

Znaczenie wieku, płci, wykształcenia rodziców czy miejsca zamieszkania na deklarowany zamiar podjęcia pracy po ukończeniu szkoły jest minimalny, statystycznie nieistotny.

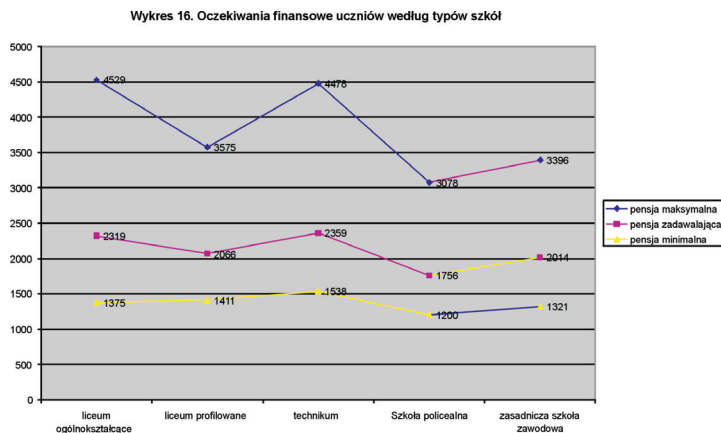
Znaczne zróżnicowanie opinii wystąpiło w innej kwestii – warunków pracy, czyli formy zatrudnienia, czasu pracy, miejsca oraz wynagrodzenia. Zaczniemy od tego ostatniego.

Metodologicznie kwestia wysokości wynagrodzenia jest jednym z najtrudniejszych problemów w jego rzeczywistym oszacowaniu. W praktyce możemy mieć do czynienia z bardzo odmiennymi sytuacjami. Zakres oczekiwań jest wynikiem indywidualnych algorytmów łączących kwestie atrakcyjności środowiska pracy, możliwości indywidualnego rozwoju, wcześniejszych doświadczeń życiowych, potrzeb materialnych oraz wielu innych.

Badani wypowiadali się w odniesieniu do trzech różnych płac: minimalnej, za którą zdecydowaliby się pracować na pełnym etacie, pensji zadawalającej oraz pensji, którą określić mogą jako zaskakująco wysoką.

Podobnie, jak w badaniach z 2007 roku z analizy odrzucono te wskazania uczniów odnośnie

płac, które nie spełniały założenia o relacjach pomiędzy wyróżnionymi płacami: płaca minimalna < płacy zadowalającej < płacy maksymalnej. Założenie to pozwala na wyeliminowanie sytuacji, w której wynagrodzenie minimalne byłoby wyższe od maksymalnego, a to ostatnie niższe od zadowalającego.

Najbardziej rozbudzone ambicje płacowe mają uczniowie liceów ogólnokształcących oraz techników. Jak pamiętamy, uczniowie tych dwóch różnych rodzajów szkół mieli odmienne plany edukacyjne związane ze studiami. O ile licealiści preferowali studia w trybie dziennym, to uczniowie techników opowiadali się za dalszą nauką w trybie zaocznym. Z zestawienia wyraźnie widzimy, iż uczniowie techników mają najwyższe aspiracje płacowe odnośnie płacy minimalnej oraz zadowalającej. Taka sytuacja (tabela 14) występowała zresztą także w 2007 roku. Podobnie, jak w bieżącym roku, najwyższe płace maksymalne wskazywali licealiści, zaś najwyższe płace zadowalające i minimalne wskazywali uczniowie techników.

Stosunkowo najskromniejsze oczekiwania mieli uczniowie szkół policealnych. We wszystkich trzech wymiarach oceny płacy ich propozycje były o najniższym nominale. Wartości te odpowiednio wynosiły 1200, 1755 i 3078 złotych. Jest to istotna różnica w stosunku do ubiegłego roku, gdzie najniższe oczekiwania płacowe wykazywali uczniowie zasadniczych szkół zawodowych.

Tabela 13. Oczekiwane wynagrodzenie według uczniów w 2007 i 2008 roku.

Typ szkoły	pensja maksymalna		pensja zadowalająca		pensja minimalna	
	2007 rok	2008 rok	2007 rok	2008 rok	2007 rok	2008 rok
liceum ogólnokształcące	3970	4529	1977	2319	1281	1375
liceum profilowane	3819	3575	1841	2066	1185	1411
technikum	3819	4478	1985	2359	1301	1538
szkoła policealna	3228	3078	1755	1756	1226	1200
zasadnicza szkoła zawodowa	3140	3396	1751	2014	1177	1321

Uwaga:

Średnie nie obejmują wartości maksymalnych i minimalnych (500 zł < x_i < 9000 zł).

Opinie uczniów szkół policealnych mogą wynikać z ich realnej oceny sytuacji. Jako absolwenci szkół ponadgimnazjalnych na pewno rozpatrywali możliwość podjęcia pracy. W większości zetknęli się już z oczekiwaniami i oferowanymi przez pracodawców możliwościami płacowymi. Zwykle – z drugiej strony – nie zostali przyjęci lub nie ubiegali się o przyjęcie na studia. Ich pozycję na rynku pracy można więc uznać za najtrudniejszą. Nie dysponują bowiem praktycznymi umiejętnościami absolwentów zawodowych szkół zasadniczych, czy też wiedzą fachową absolwentów techników.

Z danych prezentowanych w tabeli 14 widzimy, że generalnie w ciągu ostatniego roku znacznie wzrosły aspiracje płacowe uczniów. W tym czasie poprawiła się sytuacja na rynku pracy, a przede wszystkim poprawiła się atmosfera związana z poszukiwaniem i podejmowaniem pracy. Światowy kryzys nie wpłynął jeszcze na nastroje społeczne, także uczniowie ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych patrzą w przyszłość z dużym optymizmem oczekując wysokiego wynagrodzenia.

W innym ważnym wymiarze pracy, jej czasu, także nastąpiły istotne zmiany. W stosunku do roku 2007, w roku 2008 nastąpił wzrost odsetka osób, które pragną pracować w pełnym wymiarze ustawowego czasu pracy. W bieżącym roku w pełnym wymiarze pracy chciałoby pracować ponad 63% badanych. Oznacza to wzrost o blisko 9% w stosunku do roku ubiegłego. Nieznacznie – w granicach błędu statystycznego – wzrosła liczba osób niezdecydowanych, o 1,6 %.

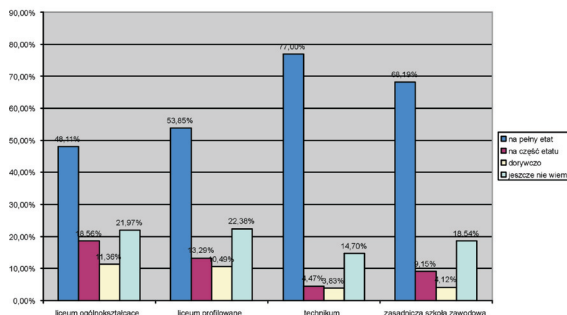
Tabela 14. Preferowany czas pracy w 2007 i 2008 roku.

W jakim wymiarze godzin chciałbyś(abyś) pracować?	2007 r.	2008 r.	[w %] 2007 r.	[w %] 2008 r.	Różnica
na pełny etat	670	749	54,6	63,42	+8,82
na część etatu	248	124	20,21	10,5	-9,71
dorywczo	103	76	8,39	6,44	-1,95
jeszcze nie wiem	206	217	16,79	18,37	+1,58

Uwaga: Nie uwzględniono braków danych.

Zmiany w stosunku do ubiegłego roku wynikają głównie ze struktury próby badawczej, w której bardzo liczne są kategorie respondentów uczących się w szkołach zawodowych (80% ogółu badanych). Bowiem właśnie uczniowie techników i zasadniczych szkół zawodowych zdecydowanie najliczniej pragną podjąć pracę w pełnym etacie (wykres 17).

Wykres 17. Deklarowany czas pracy

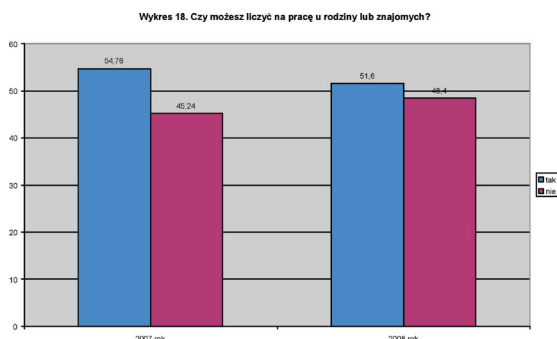
Kolejną kwestią podjętą w badaniach są preferencje badanych w odniesieniu do miejsca zatrudnienia. W tym wypadku chodzi o sektor i relacje własnościowe w firmie – wybór pomiędzy firmą prywatną, państwową oraz prowadzeniem własnej firmy.

Tabela 15. Preferowane miejsce zatrudnienia

Gdzie najchętniej podjąłbyś/podjęłabyś pracę?	2007 r.	2008 r.	[w %] 2007 r.	[w %] 2008 r.	Różnica
w zakładzie państwowym	329	279	26,24%	24,18%	-2,1%
w firmie prywatnej	610	570	48,64%	49,39%	+0,8%
chciałbym(abym) prowadzić działalność na własny rachunek	315	305	25,12%	26,43%	+1,3%

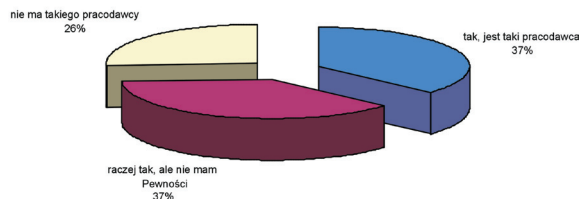
Uwaga: W tabeli nie uwzględniono braków odpowiedzi.

Preferencje odnośnie miejsca pracy w stosunku do ubiegłego roku nie zmieniły się znacząco. Występujące różnice można wręcz przyjąć jako występujące w granicach błędu statystycznego. Nadal preferowanym miejscem pracy jest firma prywatna – blisko połowa badanych wskazała na takie miejsce pracy. Natomiast firma państwowa jest przez badanych traktowana jako równie atrakcyjna, jak działalność prowadzona na własny rachunek. Za takimi rozwiązaniami opowiada się po ¼ badanych.

O możliwościach znalezienia pracy często decydują rodzinne koligacje i znajomości. W badaniach wprost zapytano o możliwość zatrudnienia przez rodzinę lub znajomych. Uzyskane odpowiedzi nie różnią się znacząco od ubiegłorocznych. Większość badanych potwierdza taką możliwość, choć jest ich o 3% mniej niż przed rokiem. Interpretacja występującej tendencji jest trudna. Z jednej strony ograniczenie rodzinnych koligacji jest korzystne, z drugiej zaś taka ewentualność oznacza pewną ostateczną możliwość. Jej ograniczenie może świadczyć o trudniejszej sytuacji na lokalnym rynku pracy.

Kolejne pytanie badawcze dotyczyło możliwości znalezienia pracy u lokalnego pracodawcy. Sytuacja w tym względzie zdaje się być znacząco lepsza niż w roku 2007. Obecnie aż 74% badanych uważa, że taki pracodawca – z mniejszym lub większym prawdopodobieństwem znajduje się na terenie powiatu.

Wykres 19. Czy istnieje w miejscu Twojego zamieszkania (w Twoim powiecie) pracodawca, który Cię zatrudni?

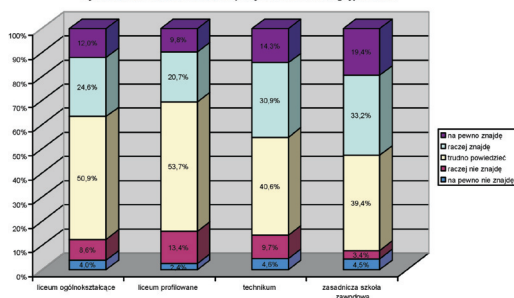
Poziom przekonania o występowaniu takiego pracodawcy jest zróżnicowany rejonem badania. Tak więc, najwyższy wskaźnik odnosi się do Szczecina, gdzie 42,3% badanych stwierdziło, że potrafi wskazać takiego pracodawcę (łącznie z wypowiedziami „raczej tak” pozytywnych wskazań było 78%). Niższy wskaźnik występował w Koszalinie – 37%, jeszcze niższy w powiatach o średnim poziomie możliwości rozwojowych (Stargard, Kołobrzeg, Szczecinek i Wałcz) – 34,3%, a najniższy w pozostałych powiatach województwa – 32%.

Zdecydowana większość badanych uczniów kształci się w kierunkach zawodowych (80% respondentów). Niezwykle ważne jest więc sprawdzenie, na ile uczniowie ostatnich klas tych szkół widzą możliwości zatrudnienia zgodnie z wyuczonym zawodem.

Tabela 16. Ocena możliwości znalezienia pracy w wyuczonym zawodzie w 2007 i 2008 roku

Jeśli tak, to jak oceniasz szanse na znalezienie pracy w zawodzie?	2007 rok	2008 rok	Różnica
na pewno nie znajdę	1,67%	4,29%	+2,62%
raczej nie znajdę	4,44%	6,94%	+2,50%
trudno powiedzieć	47,06%	44,01%	-3,05%
raczej znajdę	33,10%	29,26%	-3,84%
na pewno znajdę	13,73%	15,51%	+1,78%

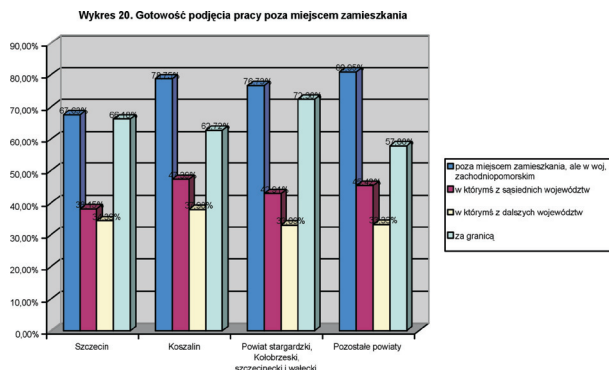
Uwaga: W tabeli nie zawarto braków odpowiedzi.

Wykres 20. Ocena szans znalezienia pracy w zawodzie według typów szkół

W relacji do poprzedniego roku wystąpił wzrost odsetka osób przekonanych o możliwościach zatrudnienia w zawodzie o blisko 4%. Jednocześnie wzrosła też liczba osób przekonanych o braku możliwości zatrudnienia. Łącznie osób, które są przekonane lub raczej nie wierzą w możliwość zatrudnienia w zawodzie jest ponad 11%, czyli o ponad 5% więcej, niż w roku ubiegłym.

Łącznie 57,1% respondentów (674 osób) pragnie znaleźć pracę w swoim zawodzie, ale z tej liczby jedynie 17% jest przekonanych, że znajdzie pracę w wyuczonym zawodzie. Przekonanie takie w największym stopniu posiadają uczniowie zasadniczych szkół zawodowych i techników – odpowiednio 42 i 25% przebadanych uczniów tych szkół.

Wreszcie ostatnia kwestia dotycząca warunków pracy odnosiła się do miejsca pracy. W 2007 roku bliskość miejsca pracy od miejsca zamieszkania była jedną z podstawowych kwestii poruszanych przez respondentów.

W badaniach z 2008 roku gotowość respondentów do podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania była bardzo wysoka. Preferowanymi kierunkami potencjalnych przemieszczeń były dwa zupełnie odmienne lokalizacje. Badani w największym stopniu preferowali bowiem podjęcie pracy w perspektywie bardzo bliskiej oraz bardzo odległej. Dominującymi miejscami (geograficznie) pracy były stąd inne powiaty w obrębie województwa zachodniopomorskiego oraz zagranica. Co ciekawe, najwyższą gotowość do wyjazdu w obrębie województwa wyrażali mieszkańcy powiatów peryferyjnych. Najprawdopodobniej oznaczało to przemieszczenie do ośrodków rozwojowych, takich jak Szczecin, Stargard, Świnoujście czy Kołobrzeg. Natomiast gotowość do wyjazdu za granicę w największym stopniu wyrażali mieszkańcy powiatów o średnich możliwościach rozwojowych (Stargard, Kołobrzeg, Szczecinek, Wałcz), a także mieszkańcy Szczecina. Efektem takich preferencji może być drenaż osób rokujących największe możliwości rozwojowe. Pośrednio jest to także wskaźnik wiary we własne możliwości, które skutkuje gotowością migracyjną oraz rzeczywistymi wyjazdami.

Młodzi ludzie kończący swą szkołę mają pewne wyobrażenia odnośnie sposobów poszukiwania pracy. Respondenci wyrazili w tej sprawie swoje opinie, które prezentujemy w tabeli nr 17.

Tabela 17. Ocena skuteczności metod poszukiwania pracy.

Którą z poniższych metod uważasz za najskuteczniejszą w poszukiwaniu pracy?	2007 r.	2008 r.	[w %] 2007 r.	[w %] 2008 r.	Różnica
składanie ofert osobiście w firmach	604	656	48,44%	56,21%	+7,77%
poprzez rodzinę i znajomych	332	238	26,62%	20,39%	-6,23%

poprzez ogłoszenia w gazecie	53	61	4,25%	5,23%	+0,98%
poprzez Internet	109	123	8,74%	10,54%	+1,80%
w Urzędzie Pracy	104	64	8,34%	5,48%	-2,86%
w biurze pośrednictwa pracy	34	15	2,73%	1,29%	-1,44%
w inny sposób	11	10	0,88%	0,86%	-0,02%

Uwaga: W tabeli nie uwzględniono braków odpowiedzi.

Najliczniej optują za osobistym składaniem ofert w firmach. Uważa tak ponad połowa badanych – 56%. Stanowi to blisko 8% wzrost w stosunku do 2007 roku. Hierarchia preferowanych metod poszukiwania pracy jednak nie zmieniła się. Na drugim miejscu w tej swoistej hierarchii znajdują się możliwości rodzinne oraz znajomości (20%), a na kolejnych Internet (10,5%), Urząd Pracy (5,5%) oraz ogłoszenia prasowe (5,4%). Na samym końcu znalazły się dwie ostatnie możliwości: biuro pośrednictwa pracy (2,7%) oraz inny, bardzo zróżnicowany sposób (blisko 1%).

Po raz kolejny odnotowaliśmy spadek znaczenia rodziny i znajomych w poszukiwaniu miejsca pracy. Wpływ rodziny na zatrudnienie jest dobrym wskaźnikiem profesjonalizacji i impersonalności w stosunkach pracy. Uzyskany wskaźnik oznacza zmniejszenie się znaczenia pokrewieństwa w relacjach zatrudnienia i jego wartość jest przejawem pozytywnego procesu.

Swoistym podsumowaniem oczekiwań tegorocznych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych może być problem wykorzystywania formalnie powołanych instytucji doradczych. Szczególnie interesująca jest częstość korzystania przez uczniów z pomocy tych instytucji. Pośrednio jest ona oceną skuteczności działania tych instytucji.

Respondenci poproszeni zostali o wskazanie jakiegokolwiek kontaktu z trzema rodzajami doradców zawodowych: szkolnego doradcy zawodowego, doradcy z powiatowego urzędu pracy oraz doradcy szkolnej poradni psychologicznej.

Tabela 18. Poziom korzystania z pomocy instytucji doradczych

Czy korzystałeś(aś) z pomocy jakichś doradców pomagających w poszukiwaniu pracy?	2007 r.		2008 r.		Różnica
	N	[%]	N	[%]	
szkolny doradca zawodowy	113	8,97%	135	12,16%	+3,19%
doradca Powiatowego Urzędu Pracy	104	8,25%	118	10,86%	+2,61%
doradca szkolnej poradni psychologicznej	20	1,59%	60	5,61%	+4,02%

Uwaga: W zestawieniu nie uwzględniono braków danych.

We wszystkich wskazanych rodzajach kontaktów doradczych nastąpił ich wzrost. Wyniósł on od 2,6% w przypadku doradców pracujących w PUP-ach do 4% w przypadku kontaktu z doradcą szkolne poradni psychologicznej. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że najwyższy wskaźnik dostępności/kontaktu wynosił zaledwie 12 %. Oznacza to, że najwyżej co ósmy uczeń kończący szkołę na poziomie ponadgimnazjalnym miał jakikolwiek kontakt z doradcą zawodowym.

Ocena własnej sytuacji na rynku pracy

Ostateczna ocena szans zawodowych ucznia ostatniej klasy szkoły ponadgimnazjalnej jest wypadkową wielu czynników. W literaturze socjologicznej zwraca się zwłaszcza uwagę na wpływ rodziny i całego środowiska wychowawczo-socjalizującego. Model socjalizacyjny – w dużym uproszczeniu – zakłada decydujący wpływ środowiska wychowawczego na osiągnięcia jednostki. Ma być to mechanizm w rodzaju samospełniającego się proroctwa: to już rodzice poprzez

oddziaływanie na dziecko kreują potrzebę jego osiągnięć, oczekiwany standard materialny oraz – wreszcie – wykonywane zajęcie.

W rzeczywistości jednak ten determinizm nie sprawdza się. Badania empiryczne, także tutaj prezentowane, nie potwierdzają takiej zależności. System przyjętej oceny indywidualnego sukcesu zawodowego jest jednym z kryteriów wyznaczających przyjmowane zachowania, także te związane z podjęciem i wykonywaniem pracy.

Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych województwa zachodniopomorskiego bardzo jednoznacznie określili wyznaczniki sukcesu zawodowego. Zaprezentowano je w kontekście roku 2007 w poniższej tabeli.

Tabela 19. Sukces zawodowy w opiniach uczniów szkół ponadgimnazjalnych w 2007 i 2008 roku.

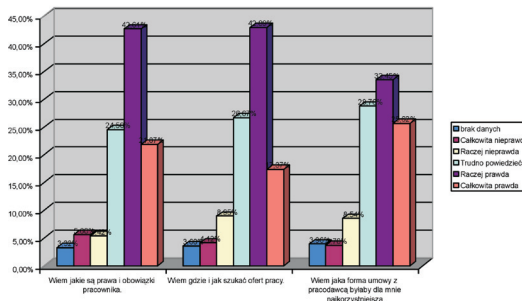
Zdobycie, której z poniższych rzeczy w największym stopniu decyduje o odniesieniu sukcesu zawodowego?	2007 r.		2008 r.	
	N	[%]	N	[%]
satysfakcjonująca praca	642	43,97%	559	47,01%
wysokie zarobki	704	48,22%	710	33,50%
wyższe wykształcenie	288	19,73%	243	8,80%
wykształcenie zgodne z własnymi zainteresowaniami	268	18,36%	210	5,64%
posiadanie własnej firmy	274	18,77%	207	4,02%
możliwość ciągłego rozwoju zawodowego	265	18,15%	247	1,03%

Uwaga: W tabeli nie zawarto braków danych. Respondenci mogli wybrać dowolną liczbę odpowiedzi. Odsetki nie sumują się do 100%.

Zmiany w hierarchii uznawanych wartości dotyczą jedynie par związanych ze sobą pod względem bliskości wartości. Miejsce wysokich zarobków, najważniejszej wartości w 2007 roku, zajęła satysfakcjonująca praca. Tym samym zdeklasowała ona „wysokie zarobki”, lidera rankingu z 2007 roku. Na kolejnych miejscach „uplasowały” się pozostałe wartości: „wyższe wykształcenie” [9%], „wykształcenie zgodne z własnymi zainteresowaniami” [5,6%], „posiadanie własnej firmy” [4%] oraz „możliwość ciągłego rozwoju zawodowego” [1%]¹⁶.

Przekonanie o kompetencjach kandydatów do podjęcia pracy o odpowiednich kwalifikacjach jest bardzo wysokie.

Wykres 22. Przekonania i wiedza badanych o mechanizmach rynku pracy

¹⁶ W badaniach z 2008 roku ograniczono możliwość odpowiedzi na to pytanie do jednej, a nie dowolnej liczby odpowiedzi. W rezultacie odstępstwa pomiędzy liczbą wskazań w 2007 i 2008 roku jest znaczna. Nie wpływa to jednak na ostateczny tok analizy oraz występującą hierarchię.

Badani oceniali swoje umiejętności wysoko. Ponad 40% badanych potwierdzało swoje kompetencje w odniesieniu do własnych praw i obowiązków, a także umiejętności poszukiwania ofert pracy. Wiedza na temat form umowy z pracodawcą jest na niższym poziomie niż wskazane wcześniej kryteria. W tym wypadku, prawie 34% badanych zna i potrafi zastosować odpowiednią formę umowy z pracodawcą. Pamiętać jednak musimy, że wskazane przez respondentów odpowiedzi są ich deklaracjami, a nie stanem rzeczywistym ich wiedzy.

Bardzo interesującą kwestią jest określenie umiejętności językowych badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Pytanie zawarte w kwestionariuszu ankiety dotyczyło praktycznych, a zarazem podstawowych umiejętności przeprowadzenia rozmowy kwalifikacyjnej związanej z podjęciem nowego zatrudnienia.

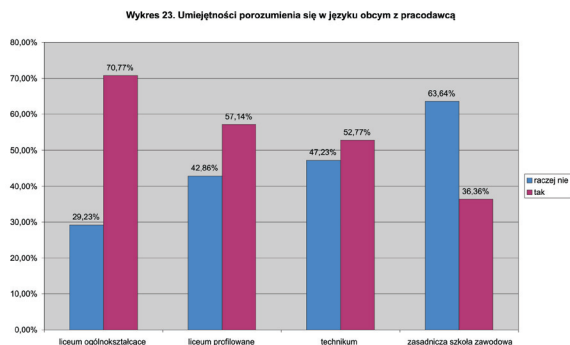
Poziom deklarowanych umiejętności językowych wyraźnie zróżnicowany jest typem szkoły, do której uczęszczają przyszli absolwenci szkół ponadgimnazjalnych. Ogólny poziom umiejętności możemy zaobserwować w zestawieniu zawartym w tabeli 20.

Tabela 20. Deklarowane możliwości komunikacji w języku obcym w 2007 i 2008 roku.

Czy mógłbyś w miarę swobodnie porozmawiać z pracodawcą o podjęciu pracy?	2007 r.		2008 r.		Różnica
	N	[%]	N	[%]	
raczej nie	507	41,83%	539	48,56%	6,73%
tak	705	58,17%	571	51,44%	-6,73%

Uwaga: Nie uwzględniono braków danych.

Z zaprezentowanego zestawienia możemy zauważyć, że poziom kompetencji językowych jest w bieżącym roku niższy niż w roku poprzednim o blisko 7%. Wcześniej wskazane uzależnienie kompetencji językowych typem szkół, do których uczęszczają badani respondenci zobrazowano na wykresie 23.

Umiejętności komunikacji w obcych językach są najwyższe wśród licealistów, a najniższe wśród uczniów szkół zasadniczych zawodowych. Deklarowane umiejętności porozumienia się z potencjalnym pracodawcą są wprost proporcjonalne do zakresu wymagań oczekiwanych umiejętności absolwenta gimnazjum. Deklarowane umiejętności językowe odpowiadają więc poziomowi umiejętności wyniesionych z gimnazjum. Oznacza to, że najwyższą kompetencję w komunikowaniu się w językach obcych będą posiadali licealiści, a następnie uczniowie techników, a dopiero na końcu uczniowie zasadniczych szkół zawodowych. Wynika to z przeprowadzonych kryteriów selekcyjnych, a wreszcie – planów zajęć, w których obciążenie nauką językami

obcymi jest większe w szkołach licealnych, niż w zawodowych.

Umiejętność stosowania nowoczesnych technik komunikacji znacząco podnosi konkurencyjność na rynku pracy. Można nawet powiedzieć, że indywidualna umiejętność posługiwania się nowoczesnymi urządzeniami i sposobami komunikacji określa istotną przewagę nad innymi uczestnikami rynku pracy. Z tego względu, podobnie jak w ubiegłym roku, respondentom zadano pytanie na temat stosowania technik komunikacji informatycznych. Odpowiednie zestawienie zawarto w tabeli 21.

Tabela 21. Częstość korzystania z nowoczesnych urządzeń i środków komunikacji

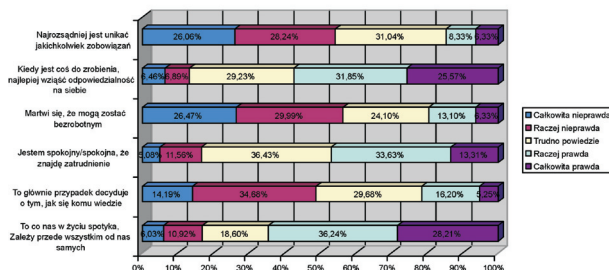
Jak często korzystasz z wymienionych poniżej nowoczesnych urządzeń technicznych i środków komunikacji?	Komputer	Internet kablowy	Internet bezprzewodowy	Telefon komórkowy	Komunikator internetowy (np. GaduGadu, Skype)
Codziennie	77,90%	59,78%	29,01%	94,88%	63,34%
Klika razy w tygodniu	15,51%	14,90%	10,69%	2,86%	14,64%
Przynajmniej raz w miesiącu	2,08%	4,49%	6,93%	0,87%	3,21%
Bardzo rzadko	3,03%	5,92%	14,85%	0,43%	6,76%
Nie korzystam	1,47%	14,90%	38,51%	0,95%	12,05%

Uwaga: Nie uwzględniono braków danych.

Z przedstawionego zestawienia wynika, iż najwyższy wskaźnik codziennego stosowania urządzenia wspomagającego komunikację odnosi się do telefonu komórkowego. Urządzeniem tym posługuje się 95% badanych uczniów. Mniej osób posługuje się codziennie komputerem (78%), a także kablowym Internetem (60%) i internetowymi komunikatorami (63,4%). Najmniej dostępnym udogodnionym komunikacyjnym jest Internet bezprzewodowy, którym posługuje się codziennie poniżej 30% badanych.

Już ostatnią kwestią podejmowaną w prezentowanych badaniach jest przekonanie badanych o wpływie określonych przekonań na ich los. Przekonania te rozpatrywane były w obrębie sześciu poniższych stwierdzeń: 1) jestem spokojny, że znajdę zatrudnienie; 2) nie martwię się, że mogę zostać bezrobotnym; 3) to głównie przypadek decyduje o tym, jak się komu wiedzie; 4) najrozsądniej jest unikać jakichkolwiek zobowiązań; 5) to co nas w życiu spotyka, zależy przede wszystkim od nas samych; 6) kiedy jest coś do zrobienia, najlepiej wziąć odpowiedzialność na siebie.

Wykres 24. Poziom akceptacji twierdzeń nt. pewności zatrudnienia i indeterminizmu

Prezentowane powyżej twierdzenia były w 2007 roku poddane analizie korelacyjnej, która wykazała ich duże znaczenie w wyjaśnianiu zróżnicowania w układzie przestrzennym¹⁷.

W zestawieniu na wykresie 23 możemy zauważyć, że najwyższą akceptację wśród badanych znalazły dwa twierdzenia dotyczące ich odpowiedzialności za własne działania. Są to następujące stwierdzenia: „to co nas w życiu spotyka, zależy przede wszystkim od nas samych” oraz „kiedy jest coś do zrobienia, najlepiej wziąć odpowiedzialność na siebie”. W obu przypadkach poziom akceptacji stwierdzeń jest powyżej 55% (określenia „całkowita prawda” oraz „raczej prawda”).

Przeprowadzona analiza korelacyjna nie wykazała ważniejszych merytorycznie zależności między wyróżnionymi twierdzeniami indeterminizmu i pewności zatrudnienia a cechami społeczno-demograficznymi respondentów oraz ich poglądami na temat dalszej edukacji czy pracy.

Weryfikacja hipotez badawczych

Postawione hipotezy badawcze będą weryfikowane statystycznie przy użyciu wskaźnika kontyngencji C Pearsona oraz wskaźnika zbieżności d-Hellwiga. Pierwszy z wymienionych współczynników obliczany jest na podstawie współczynnika niezależności χ^2 . Współczynnik ten obliczany jest jako podniesiona do kwadratu różnica pomiędzy wartością teoretyczną a empiryczną. Wartość teoretyczna odpowiada sytuacji „niezależności”, tj. braku wzajemnego wpływu dwóch zmiennych na siebie – braku wzajemnego zróżnicowania. Współczynnik Hellwiga oparty jest na podobnym do χ^2 rachunku biorącym pod uwagę sumy brzegowe i ich wzajemne relacje. Zasadniczą różnicą jest zróżnicowany wpływ wielkości odchylen na wynik końcowy współczynników. Ich łączne zastosowanie pozwala na wzajemną weryfikowalność. Ogranicza to możliwość wystąpienia przypadkowego efektu współzależności.

W interpretacji wyników należy pamiętać, iż wszystkie zmienne w badaniach są wyrażone w skali nominalnej (z wyjątkiem oczekiwanych pensji oraz wieku badanych). Stwarza to określone ograniczenia w interpretacji zebranego materiału. Wspomniane współczynniki kontyngencji przyjmują więc jedynie wartości dodatnie. Nie mówią tym samym o kierunku zależności (wprost czy odwrotnie proporcjonalność), a jedynie o sile wzajemnego oddziaływania pary zmiennych. W przyjętych modelach eksplanacyjnych formalnie nie ma więc różnicy pomiędzy zmiennymi zależnymi i niezależnymi. Są one względem siebie w takiej samej sytuacji, a ich wskazana rola w zależności ma jedynie charakter umowny.

W zamieszczonej poniżej tabeli korelacyjnej decyzję o przyjęciu hipotezy badawczej podejmowano w sytuacji, kiedy oba współczynniki przekraczały wartość 0,3.

Tabela 22. Weryfikacja hipotez badawczych

L.p.	Treść hipotezy	Analizowane związki (numery pytań)		Zmienne w pliku danych		Wskaźniki statystyczne		Decyzja
		zależna	niezależna	Z	NZ	χ^2	d-Hellwiga	

¹⁷ Analizy takiej nie przeprowadzono w 2008 roku ze względu na brak odpowiednich informacji metodologicznych.

I.	Zainteresowanie uczniów sytuacją na lokalnym rynku pracy jest uwarunkowane sytuacją zawodową rodziców. Większe zainteresowanie sytuacją na lokalnym rynku pracy wykazuje młodzież pochodząca z rodzin o nieustabilizowanej sytuacji zawodowej.	7 7.1	M5.1 M5.2	26	77	0.227	0.140	Odrzucona
				26	78	0.223	0.126	
				27	77	0.208	0.186	
				27	78	0.267	0.193	
II.	Uczniowie wywodzący się z rodzin inteligentnych w większym stopniu interesują się sytuacją na lokalnym rynku edukacyjnym niż uczniowie wywodzący się z rodzin robotniczych i chłopskich.	7 7.1	M4.1 M4.2	26	75	0.269	0.185	Odrzucona
				26	76	0.270	0.151	
				27	75	0.198	0.140	
				7	76	0.209	0.135	
III.	Uczniowie liceów ogólnokształcących w większym stopniu niż uczniowie zasadniczych szkół zawodowych oraz szkół policealnych posiadają sprecyzowaną ścieżkę kontynuacji nauki.	7 7.1	M3	26	74	0.333	0.238	Odrzucona
				27	74	0.329	0.230	
IV.	Decydującym motywem wyboru przyszłej uczelni lub miejsca pracy jest bliskość od miejsca zamieszkania.	3.1 8	4 5 10	14	15	0.259	0.249	Odrzucona ze względów formalnych ¹⁸
				14	16	0.361	0.323	
				14	17	0.435	0.371	
				14	18	0.363	0.320	
				14	19	0.407	0.346	
				14	20	0.345	0.325	
				14	34	0.208	0.084	
				14	35	0.392	0.216	
				14	36	0.407	0.233	
				14	37	0.301	0.138	
				28	15	0.182	0.133	
				28	16	0.257	0.199	
				28	17	0.298	0.195	
				28	18	0.265	0.167	
				28	19	0.282	0.181	
				28	20	0.326	0.216	
				28	34	0.132	0.044	
				28	35	0.255	0.122	
				28	36	0.250	0.122	
				28	37	0.246	0.088	

¹⁸ Zmienne korelują „brakami danych”.

V.	W wyborze przyszłego kierunku i uczelni wyższej uczniowie biorą pod uwagę przede wszystkim wysokie zarobki związane z przyszłym zawodem.	6	15	25 25 25	18 19 20	0.304 0.375 0.359	0.468 0.381 0.815	Odrzucona ze względów formalnych ¹⁹
VI.	Plany dotyczące przyszłego życia zawodowego koncentrują się wokół możliwości zatrudnienia (łatwości znalezienia pracy w danym zawodzie).	5, 9, 9.1			18- 20 32, 33			Odrzucona
VII.	Uczniowie przy podejmowaniu decyzji o wyborze kierunku uczelni wyższej oczekują informacji o perspektywach przyszłego zatrudnienia i wysokości zarobków.	6	11	25 25 25	38 39 40	0.167 0.266 0.246	0.081 0.219 0.230	Odrzucona
VIII.	Uczniowie szkół policealnych oraz zawodowych częściej biorą udział w zajęciach z doradztwa i poradnictwa zawodowego.	11	M3	38- 40	74			Odrzucona
IX.	Uczniowie liceów częściej biorą udział w wolontariacie i innych formach aktywności społecznej	12 13	M3	41 42	74 74	0.306 0.485	0.222 0.348	Potwierdzona
X.	Uczniowie z mniejszych ośrodków chętniej biorą udział w zajęciach pozaszkolnych niż z ośrodków wielkomiejskich.	13	M6	42	79	0.272	0.097	Odrzucona
XI.	Oczekiwanie uczniów wobec przyszłego miejsca pracy i pracodawcy związane są głównie z położeniem w pobliżu miejsca zamieszkania.	5 10	8	18 19 20 34 35 36 37	28 28 28 28 28 28 28	0.265 0.282 0.326 0.132 0.255 0.250 0.246	0.167 0.181 0.216 0.044 0.122 0.122 0.088	Odrzucona

¹⁹ Zmienne korelują „brakami danych”.

XII.	Dominującym pożądanym sektorem/ rodzajem przyszłego miejsca pracy są szeroko rozumiane usługi.	8.2	8	28	30	0.152	0.072	Odrzucona
XIII	Aspiracje zawodowe młodzieży szkół ponadgimnazjalnych związane z przyszłym wysokim miejscem w strukturze zarządzania (kierowanie innymi ludźmi).	15	5	43 43 43 44 44 45 45 45	18 19 20 18 19 20 18 19 20	0.351 0.298 0.289 0.263 0.278 0.385 0.216 0.249 0.276	0.284 0.280 0.230 0.247 0.353 0.343 0.137 0.129 0.181	Odrzucona ze względów formalnych
XIV.	Zdaniem uczniów, czynniki gwarantujące sukces życiowy nie są związane z wyuczonym i wykonywanym zawodem.	15	9	32 32 32	43 44 45	0.262 0.255 0.193	0.130 0.108 0.051	Odrzucona
XV.	Zdaniem badanych uczniów można znaleźć pracę jedynie u znanych pracodawców, stąd do najważniejszych warunków uzyskania zatrudnienia należą znajomości.	25	8.3	31 31 31 31 31 31	67 68 69 70 71 72	0.219 0.155 0.401 0.319 0.256 0.270	0.079 0.046 0.238 0.169 0.088 0.110	Odrzucona
XVI.	Kontakt bezpośredni jest najskuteczniejszą metodą poszukiwania pracy.	17	8	46	28	0.216	0.126	Odrzucona
XVII	Uczniowie znają w nieznanym stopniu różne formy podejmowania pracy (w tym elastyczne formy zatrudnienia, migracja zarobkowa).	18	8 M3	47 47 48 48 49 49	28 74 28 74 28 74	0.208 0.273 0.287 0.237 0.313 0.280	0.117 0.186 0.163 0.155 0.193 0.186	Odrzucona
XVIII.	Znajomość języków obcych wśród uczniów nie pozwala na podjęcie przez nich pracy za granicą.	19	8	50	28	0.405	0.405	Odrzucona

XIX.	Badani uczniowie gotowi są wyjechać poza miejsce zamieszkania jedynie w wypadku uzyskiwania bardzo wysokich zarobków.	10	15	37 37 37	43 44 45	0.222 0.266 0.223	0.066 0.138 0.074	Odrzucona
XX.	Badani uczniowie ze środowiska wiejskiego oraz małomiasteczkowego w większym, stopniu korzystają z pomocy finansowej niż z ośrodków wielkomiejskich.	24	M6	66	79	0.255	0.178	Odrzucona
XXI	Częstotliwość korzystania z nowoczesnych środków multimedialnych uzależniona jest typem szkoły. Częściej ze środków multimedialnych korzystają licealiści niż uczniowie pozostałych szkół.	20	M3	74 74 74 74 74	57 58 59 60 61	0.306 0.328 0.254 0.125 0.303	0.238 0.238 0.181 0.141 0.235	Odrzucona
XXII.	W przypadku szkół zawodowych ocena praktycznej nauki zawodu jest poniżej przeciętnej.	21.1	M3	63	74	0.322	0.269	Odrzucona
XXIII.	Znaczenie wykształcenia w kontekście możliwości zdobycia pracy jest, zdaniem uczniów, drugoplanowe w stosunku do znajomości i szczęścia.	9	25.3	32	69	0.243	0.096	Odrzucona
XXIV.	Relacje z nauczycielami wynikają z oceny merytorycznej i kwalifikacji. Im ważniejszy zdaniem uczniów przedmiot oraz wyższe kwalifikacje nauczyciela, tym lepsze relacje.	23	M3	65	74	0.270	0.208	Odrzucona

Przeprowadzona analiza kontyngencji wskazuje na potwierdzenie tylko jednej hipotezy częściowej o treści „uczniowie liceów częściej biorą udział w wolontariacie i innych formach aktywności społecznej”. Potwierdzenie uzyskało tylko stwierdzenie, iż licealiści wykazują wyższe uczestnictwo w kursach.

Tabela 23. Zróżnicowanie uczestnictwa w kursach według miejsca edukacji

Opis kategorii	liceum ogólnokształcące	liceum profilowane	technikum	szkoła policealna	zasadnicza szkoła zawodowa	Razem
tak	171	59	138	2	117	487
[% wg całości]	14.93	5.15	12.05	0.17	10.22	42.53
nie	92	83	167	7	309	658
[% wg całości]	8.03	7.25	14.59	0.61	26.99	57.47
Razem	263	142	305	9	426	1145
[% wg całości]	22.97	12.40	26.64	0.79	37.21	100.00

d-Hellwiga = 0.485 chi kwad. = 96.47 df = 4

C Pearsona = 0.279 C koryg. = 0.348

Istotne zależności statystyczne

Wyniki statystycznej weryfikacji postawionych hipotez nie przedstawiają się najlepiej. Uzyskane rezultaty mogą być pokazową lekcją na bezradność w przewidywaniu zjawisk społecznych w oparciu o choć trochę wzmocnione metody statystyczne. Pewnie z tego powodu socjologowie najczęściej poprzestają w swoich analizach na rozkładach procentowych, stosunkach i proporcjach, gdyż wtedy nie muszą się tłumaczyć z formalnej poprawności zastosowanych procedur statystycznych.

Poniżej przedstawione zostaną niektóre istotne zależności statystyczne. Poziom istotności także tutaj został ustalony na wartości d-Hellwiga i C Pearsona przekraczające 0,3. Pominęto zależności przypadkowe, które nie mają żadnego uzasadnienia merytorycznego.

1. Bardzo wysoko skorelowane są plany edukacyjne młodzieży z aktualnym miejscem edukacji (d-Hellwiga = 0.665, C koryg. = 0.718). Licealiści preferują studia dzienne, uczniowie techników studia zaoczne, zaś uczniowie zasadniczych szkół zawodowych pragną podjąć naukę w szkołach uzupełniających.

2. Tę samą zależność potwierdza związek pomiędzy deklarowaną gotowością podjęcia studiów a typem szkoły, do której uczęszczają uczniowie. 90% licealistów pragnie podjąć studia, podczas gdy 70% uczniów szkół zasadniczych nie ma zamiaru podejmować nauki na studiach wyższych (d-Hellwiga = 0.714 C koryg. = 0.627).

3. Przy wyborze studiów uczniowie liceów ogólnokształcących oraz techników najczęściej kierują się własnym zdaniem wyrobionym na podstawie zebranych oświadczeń informacyjnych (d-Hellwiga = 0.414, C koryg. = 0.349).

4. Wiedza o możliwościach zawarcia umowy z pracodawcą jest ściśle związana z poziomem wewnątrzsterowności (opinie potwierdzające prawdziwość stwierdzenia „kiedy jest coś do zrobienia, najlepiej wziąć odpowiedzialność na siebie” - d-Hellwiga = 0.418 , C koryg. = 0.352).

5. Uczniowie techników i zasadniczych szkół zawodowych w zdecydowanej większości są

przekonani o możliwości podjęcia pracy w zawodzie zgodnym z ich wykształceniem (d-Hellwiga = 0.470, C koryg. = 0.441).

6. Silnie skorelowana jest wewnątrzsterowność badanych (opinie potwierdzające prawdziwość stwierdzenia „kiedy jest coś do zrobienia, najlepiej wziąć odpowiedzialność na siebie”) z indeterminizmem („to co nas w życiu spotyka, zależy przede wszystkim od nas samych”) - d-Hellwiga = 0.436, C koryg. = 0.419.

7. Wewnątrzsterowność (jak wyżej) jest skorelowana z przekonaniem o znalezieniu zatrudnienia (d-Hellwiga = 0.357, C koryg. = 0.367).

8. Przekonanie o znalezieniu zatrudnienia związane jest negatywnie ze stwierdzeniem, iż najrozsądniej jest unikać jakichkolwiek zobowiązań (d-Hellwiga = 0.356, C koryg. = 0.311).

9. Podobna negatywna korelacja występuje pomiędzy obawą, że badany zostanie bezrobotnym a wspomnianym unikaniem jakichkolwiek zobowiązań. Negatywna korelacja oznacza tutaj współwystępowanie zaprzeczeń, tzn. silnie korelują ze sobą opinie negatywne typu „całkowita nieprawda” (d-Hellwiga = 0.375, C koryg. = 0.307).

Wnioski z badań

Są co najmniej trzy powody, dla których warto zajmować się planami edukacyjnymi i zawodowymi uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Po pierwsze, warto znać następców osób obecnie pracujących. Warto wiedzieć, czy należą, a nawet lepiej wypełnią obowiązki od swoich poprzedników – osób obecnie pracujących. Trzeba więc znać ich kwalifikacje, drogę edukacyjną, praktyczne umiejętności. Tutaj w ocenie najlepszy będzie system edukacyjny obejmujący rządową i samorządową administrację nadzorującą oświatę. System, w którym odpowiednio do współczesnych wyzwań będą wyznaczane cele, środki realizacji i metody kontroli uzyskanych wyników, a co najważniejsze, uczniowie podlegający temu systemowi będą akceptowali sposób jego funkcjonowania.

Drugi powód związany jest już bezpośrednio z rynkiem pracy. Oczekiwania młodych ludzi mogą być zupełnie oderwane od rzeczywistej sytuacji na rynku pracy. W takim wypadku konieczne jest przeprowadzenie odpowiednich działań uświadamiających lub korygujących istniejący stan rzeczy. Po trzecie wreszcie, znajomość planów edukacyjnych młodzieży przystępującej do matury pozwoli na lepsze przygotowanie oferty uczelni wyższych.

Obraz planów i preferencji młodzieży generalnie nie uległ zmianie w stosunku do roku ubiegłego. Badania potwierdziły występujące tendencje i kierunki preferencji w dalszej drodze edukacyjnej i zawodowej.

Typ szkoły ponadgimnazjalnej determinuje dalsze plany życiowe uczniów. Zdecydowana większość uczniów liceów ogólnokształcących oraz liceów profilowanych pragnie podjąć studia dzienne. Uczniowie techników pragną studiować zaocznie i jednocześnie pracować. W pozostałych typach szkół dominuje pragnienie podjęcia pracy.

Także oczekiwania wobec pracy nie zmieniły się w stosunku do ubiegłorocznych. Uczniowie chcieliby pracować w pobliżu miejsca swego zamieszkania, a jeśli nie jest to możliwe, to skłonni są raczej do migracji zagranicznej niż pracy w innych regionach Polski. Oczekiwania finansowe są dość zbliżone pomiędzy poszczególnymi typami szkół. Płaca minimalna, za którą gotowi są podjąć pracę wynosi 1200-1500 złotych, płaca zadowalająca oscyluje wokół 2000 złotych, a płaca maksymalna jest około trzykrotnie wyższa od płacy minimalnej.

W swoich preferencjach odnośnie warunków pracy na plan pierwszy wysuwają się możliwości wykonywania interesującej pracy oraz wysokość zarobków.

Plany edukacyjne podejmowane są głównie w wyniku samodzielnej analizy dostępnych informacji. Bardzo niski jest poziom korzystania z doradztwa zawodowego. Korzysta z niego najwyżej co ósmy uczeń badanych szkół.